LAISVĖ
Weekly
102-02 Liberty Ave.
Ozone Park, N. Y. 11417
Telephone: 641-6887
Area Code 212

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y., under the Act of March 3, 1879.

LAISVĖ

THE LITHUANIAN WEEKLY

LAISVĖ—LIBERTY
Savaitinis
Jungtinėse Valstijose $10.00
Kanadoje $10.00
Kitur užsienyje $12.00
Pavienio egzemplioriaus kaina 25 centai

PRICE 25 c

NO. 35 ★ ★ ★ ★ ★ ★ PENKTADIENIS, RUGSĖJO [SEPTEMBER] 1, 1978 OZONE PARK, N. Y. 11417 ★ ★ ★ ★ ★ ★ METAI 67-IEJI

KRISLAI

Pabaisa kelia galvą
Nesiskaito su žmonių valia
Smerkia valdžios politiką
Puerto Rico ateitis
Naciški karo kriminalistai

A. BIMBA

Didžiausiame Naujosios Anglijos mieste Bostone šiuo laiku, prieš atsidarant mokykloms, labai suaktyvėjo teroristinis Ku Kluks Klanas. Plačiausiomis pastangomis jis į savo gretas verbuoja baltuosius moksleivius ir jų protą nuodija rasistine propaganda.

Klano nacionalis organizatorius Carl Hand didžiuojasi savo organizacijos pasisekimu Bostone.

Greitasis Klano kampanijos tikslas—neleisti pravesti rasinės Bostono mokyklų integracijos. Klano vadai mano, kad savo tikslą jie lengviausiai pasieks sukurstydami baltuosius moksleivius prieš juoduosius.

Ši Klano veikla pavojinga ir prieš ją reikia kovoti.

□

SALT angliškai reiškia Strategic Arms Limitation Treaty, o lietuviškai—Strateginių Ginklų Apribojimo Sutartis. Strateginiais ginklais yra vadinami branduoliniai-atominiai ginklai.

Senoji sutartis jau seniai išsibaigė ir branduolinis ginklavimas nebeturi jokių apribojimų. Tarp Jungtinių Valstijų ir Tarybų Sąjungos būtinai reikalinga nauja sutartis.

Tam tikslui Ženevoje jau kelinta savaitė eina derybos, bet apie jų rezultatus dar vis nieko negirdėt. Visi duomenys liudija, kad kalta yra mūsų vyriausybė, kaltas mūsų prezidentas. Jis nevykdo Amerikos žmonių velios ir troškimų. Daugiau kaip 80 procentų amerikiečių stoja už naują strateginių ginklų apribojimo sutartį be jokių atidėliojimų ir trukdymų.

□

Izraelio Komunistų Partijos sekretorius Meir Vilner sako, kad Jungtines Valstijos bando sudaryti "platų politinį-militarinį bloką" Vidurio Rytuose, prie Persijos įlankos ir dalyje Afrikos. Į šį bloką įeina Izraelis, Egiptas, Saudia Arabija ir Iranas. Ir Izraelio premjeras Begin su Egipto prezidentu Sadatu šį Jungtinių Valstijų imperializmo planą entuziastiškai remia!

Bet tai reiškia Vidurio Rytuose ne taiką, o ruošimą dirvos naujam karui.

Tokią Izraelio valdžios politiką Izraelio komunistai griežtai atmeta ir smerkia.

Meir Vilner teigia, kad tokiai politikai nepritaria ne tik Izraelio žmonių, bet ir parlamento dauguma.

□

Jungtinių Tautų Dekolonizacijos komitetas pradėjo debatuoti Puerto Rico klausimą. Kokia iš tikrųjų šiandien Puerto Rico padėtis? Ar ji yra Jungtinių Valstijų kolonija, ar ne? Jeigu ji yra Amerikos kolonija, tai Jungtinės Tautos turi remti jos kovą už nepriklausomybę.

Jungtinės Valstijos teigia, kad Puerto Rico nėra jų kolonija, kad Puerto Rico reikalai yra Jungtinių Valstijų vidiniai reikalai ir kad Jungtinės Tautos neturi teisės juos kištis. Tuo būdu jos nedalyvauja ir Dekolonizacijos komiteto susirinkime ir šiuose debatuose.

Puertorikiečiai pasidaliję į dvi dalis. Vieni stoja už jų salos paskelbimą Jungtinių Valstijų valstija, o kiti kovoja už nepriklausomybę. Nepriklausomybės šalininkams lemta anksčiau ar vėliau laimėti.

□

Charles R. Allen yra labai daug laiko ir energijos paaukojęs studijavimui naciškų karo kriminalistų klausimo Jungtinėse Valstijose. Neseniai jis liudijo kongresiniame komitete, kuris ta klausimą dabar tyrinėja.

Allen faktais ir dokumentais atidengė, kad šios šalies įvairios valdiškos žvalgybinės agentūros bei įstaigos, net 13 jų, yra slaptai naudojusios naciškus karo kriminalistus, tuos baisiuosius žydų ir kitų žmonių skerdikus, įvairiems tikslams. Tuo tikslu net 149 naciški karo kriminalistai buvo atgabenti į šią šalį ir čia pastoviai apgyvendinti.

Allen sako, kad net 286 karo kriminalistai po karo čia surado prieglaudą. Dauguma jų darbuojasi įvairiose tautinėse grupėse.

Angliakasiai steigia streiko fondą

Huntington, W. Va. — Jungtinės Angliakasių Unijos skaitlingiausias 17-tas distriktas su 25,000 narių planuoja įsteigti ir palaikyti streiko fondą. Streikui kilus, iš jo būtų teikiama pagalba streikieriams, kuriems ji būtinai reikalinga. Ypač kai streikas užsitęsia, prieš daugelį streikierių šeimų atsistoja bado šmėkla.

Tik keista, kad ši didžiulė unija neturi tokio fondo visos organizacijos mastu. 1973 metais buvo pasiūlyta streiko fondą įsteigti, bet pasiūlymas buvo atmestas. Jam pasipriešino unijos vadovybė. Manoma, kad jeigu dabar 17-tas distriktas tokį fondą įsteigtų savo ribose, jį pasektų ir kiti distriktai.

Washingtonas. — Kongresmanas Sam Hall, demokratas iš Texas, sako, kad kai prekybos santykiai tarp Jungtinių Valstijų ir Vietnamuo bus atsteigti, Amerikos kompanijos turės progą dalyvauti Vietnamo naftos ir naturalinių dujų šaltinių išvystyme. Kongresmanas Hall kartu su kitais šešiais kongresmanais lankėsi Vietnamo Socialistinėje Respublikoje su vizitu.

Kaltinimas Fordo kompanijai

Žymusis konsiūmerių sąjudžio veikėjas Ralph Nader kaltina Fordo kompaniją už atidėliojimą atšaukimo pataisyti jos gamybos net 1,500,000 automobilių. Pasirodo, kad 1971-76 modelio "Pintos" ir "Mercury Bobcats" yra su rimtais defektais. Dar birželio mėnesį Fordo kompanija sutiko išpildyti National Highway Traffic Safety Administration reikalavimą ir tuos automobilius atšaukti, bet iki šiol to dar nėra padarius!

Potvyniuose žuvo šimtai žmonių

New Delhi. — Rugpjūčio 21 d. nuo didelio lietaus kilę potvyniai Azijoje padarė neapsakomai didelius nuostolius. Jau nekalbant apie medžiaginius nuostolius, potvyniuose žuvo šimtai žmonių, o tūkstančiai tapo benamiais. Apskaičiuojama, kad vien tik Indijos trijose šiaurinėse valstijose žuvo mažiausia 440 gyvybių.

VISUOTINAS STREIKAS PRIEŠ PREZIDENTĄ

Managua. — Visoje Nikaragvoje vystosi streikas, kurio tikslas nuversti diktatoriaus prezidento Somozos vadovaujamą militarinę valdžią. Streikuoja ne tik darbininkai, bet ir biznieriai. Visur reikalaujama, kad Somoza rezignuotų.

Valstija gelbės ligonines nuo bankroto

Trys didžiulės privatiškos ligoninės New Yorko mieste esančios prie bankroto slenksčio: Arthur C. Logan Hospital Harleme, Bronx Lebanon Hospital Bronxe ir Jewish Hospital Brooklyne. Jų biudžeto deficitas siekia 19 milijonų dolerių.

New Yorko Valstijos Sveikatos departamentas svarsto šioms ligoninėms suteikti metinę pagalbą už 20 milijonų dolerių. Jeigu ligoninės užsidarytų, skaudžiai nukentėtų miesto žmonių sveikatos reikalai.

BEVAISIŲ PORU SKAIČIUS DIDĖJA

Valdžios pravesti tyrinėjimai parodo, kad naudojimas chirurgijos apsisaugojimui nuo neštumo apie trečdalį Amerikos vedusių moterų padarė bevaisėmis. Kai kurios norėtų tapti motinomis, bet nebepajėgia, nors ir tebėra užsiveisimo amžiaus. Patariama moterims apsisaugojimui nuo neštumo naudoti kitus įvairius būdus.

Naujasis Rymo katalikų bažnyčios popiežius

Su dideliu džiaugsmu ir šypsena naujasis popiežius I sveikina ir laimina minią tikinčiųjų Šv. Petro aikštėje Romoje.

Susirinkę 111 kardinolų, atstovaujančių 700,000,000 pasaulio katalikų, praeitą šeštadienį, rugpjūčio 26 dieną, vietoje mirusio popiežiaus Pauliaus VI, naujuoju popiežium, Rymo katalikų bažnyčios galva išrinko Venice kardinolą Albino Luciani, italą, kuris tuoj pasivadino Jonu Povilu I. Nusivylę tie, kurie norėjo popiežiumi matyti ne italą.

Naujasis popiežius pažadėjo eiti pėdomis ir tęsti tradicijas jo pirmtakūnų popiežių Jono XXIII ir Povilo VI. Antai jis jau pasisakė prieš moterų teisę į kuniges ir prieš gimdymų kontrolę.

Naujasis popiežius 65 metų amžiaus. Jis yra 263 popiežius, socialisto mūrininko sūnus. Politiniu pažiūrų jis esąs konservatas, bet ne reakcininkas.

Geri santykiai apsimoka

Mexico City. — Pranešama, kad greitu laiku Meksika pradės eksportuoti naftą į Kubą. Kuba kasdien gausianti 70,000 statinių naftos, kuri labai naudinga pramonei ir transportacijai.

Šiandien Meksika į Jungtines Valstijas eksportuoja po 200,000 statinių, o į Izraelį 30,000 kasdien.

Meksikos naftos gavyba aukštai išvystyta.

Detroitas. — Šiemet automobilių pardavimas rugpjūtį buvo 4.9 procento mažesnis už pernykštį.

Washingtonas. — Pernai Jungtinėse Valstijose trafikas lėktuvais buvo rekordinis. Jais pasinaudojo 240 milijonai keleivių. O šiemet lėktuvais keleivių skaičius pasieksiąs net 275 milijonus!

Smarkiai didėja užsieniečių lankytojų skaičius

Washingtonas. — Vyriausybė apskaičiuoja, kad šiemet turėsime labai padidėjusį užsieniečių lankytojų skaičių. Spėjama, kad tas skaičius bus gerokai didesnis, negu buvo numatytas. Tai reiškia, kad 1978 metais šią šalį aplankys daugiau, negu 20,100,000 užsieniečių. Ypatingai daug svečių tikimasi iš Europos.

Apskaičiuojama, kad šiemet užsieniečiai vizitoriai čia praleis daugiau kaip 9 bilijonus dolerių.

ARABIJA UŽ LAIPSNIŠKĄ KAINOS KĖLIMĄ

Iš Saudi Arabijos pranešama, kad jos valdžia siūlo kitoms naftą gaminančioms šalims ateityje naftos kainą laipsniškai kelti tik po keletą procentų. Tuo tarpu daugumą tų šalių norėtų naftos kainą susyk labai pakelti. Naftą importuojančioms šalims geriau patinka Saudi Arabijos nusistatymas.

Šiandien veikia Naftą eksportuojančių šalių sąjunga. Ji ir nustatys kainą.

PASITARIMAS DĖL PAŠALINIMO SKIRTUMŲ

Cleveland, Ohio. — Miesto Tarybos prezidentas George Forbes ir jo žmona Mary (kairėje) pusryčiauja ir tariasi su miesto meru Dennis Kucinich ir jo žmona. Kaip matome nuotraukoje, meras labai linksmas, kad miesto reakcinėms-rasistinėms jėgoms nepavyko jo pašalinti iš vietos.

Tarybos prezidentas ir meras tariasi, kaip pašalinti pasitaikančius tarp jų skirtumus, kad ateityje santykiai tarp tarybos ir mero būtų sklandesni.

Kubos koncesija Jungtinėms valstijoms

Havana. — Vardan pagerinimo santykių su Jungtinėmis Valstijomis, Kubos vyriausybė nutarė leisti 480 žmonių, kurie turi abieju šalių pilietybes, emigruoti į Jungtines Valstijas. Su jų šeimomis susidaro apie 1,500 žmonių.

Kuo Washingtono vyriausybė turėtų atsilyginti? Kongresmanas Stephen J. Solarz, demokratas iš New Yorko, šį Kubos ėjimą sveikina ir mūsų vyriausybei teikia tokius pasiūlymus:

Atšaukti prekybinį boikotą prieš Kubą, leisti reguliarų lėktuvais susisiekimą su Kuba ir pradėti kultūrinius mainus.

Pasiūlymai geri, praktiški, abiem šalim naudingi. Prezidentas Carteris turėtų juos užgirti. Normalių santykių atsteigimas galimas tiktai abiejų pusių (šalių) vyriausybių pastangomis. Kubos vyriausybė tokiu santykių jau seniai pageidauja.

Atlanta. — Ligų Kontrolės Centras raportuoja, kad šioje šalyje susirgimai lytine liga sifiliu per pirmąjį šių metų pusmetį padidėjo 1 procentu. Daugiausia susirgimų buvo Chicagoje, o Chicagą sekė New Yorkas.

BAISI ŠEIMOJ TRAGEDIJA

Harleme prieš kelias dienas Austin Hyde susigincijo su žmona, ją ir 14 mėnesių amžiaus dukrelę nušovė, ir paskui pats nusišovė.

Su kurstymo misija

Hua Kuo Feng

Šiomis dienomis Kinijos vadas lankėsi Rumunijoje ir Jugoslavijoje ir tarėsi su jų vadovybėmis. Jo misija: padėti socialistinių šalių bendrijoje pasidalijimą. Savo kalbose Feng neslėpė dabartinės Kinijos vadovybės nusistatymo prieš Tarybų Sąjungą.

Kokie jo šios misijos rezultatai Rumunijoje ir Jugoslavijoje, paaiškės vėliau.

Už mokslo akademijų bendradarbiavimą

Berlinas. — Neseniai Jungtinių Valstijų Mokslų akademijos delegacija lankėsi Vokiečių Demokratinėje Respublikoje (Rytų Vokietijoje). Delegacija tarėsi su Vokietijos VDR Mokslų akademijos mokslininkais. Pasitarimas buvo draugiškas ir naudingas. Abidvi akademijos sutiko pradėti bendradarbiauti, pasikeičiant įvairiomis mokslinėmis informacijomis.

Southampton, L. I. — Policija suėmė 27 metų Joseph Ensley ir uždarė už grotu, kur jis už 30 minučių pasikorė.

Lietuvos naujienos

JAUNIEJI SPECIALISTAI ŽEMĖS ŪKIUI

Šiaurės Lietuvos ūkiuose sėkmingai darbuojasi jaunesnieji agronomai žemės ūkio mechanizavimo technikai-mechanikai, Joniškėlyje baigę vidurinį specialųjį mokslą. Joniškėlio tarybiniam ūkiui-technikumui suteiktas gamtos pertvarkytojo Mičiurino vardas. Ši mokymo įstaiga apdovanota Darbo raudonosios vėliavos ordinu.

Joniškėlio žemės ūkio mokykla, po karo reorganizuota į technikumą, yra seniausia respublikoje, įkurta dar 1899 metais.

Dabar Tarybų Lietuvoje veikia 28 žemės ūkio profilio technikumai. Stacionare ir neakivaizdiniu būdu juose mokosi apie 22 tūkstančius merginų ir vaikinų.

UŽ GERĄ POPIERIŲ—VALSTYBINĖ PREMIJA

Popieriaus gamintojų brigada, kuriai vadovauja Edvardas Matonis, šeštus metus daro tik aukščiausios rūšies popierių, per dieną patiekia jo toną daugiau, negu planuota. Pirmaujančios brigados pavyzdys skatina ir kitus. Kauno J. Janonio popieriaus fabrikas sėkmingai įvykdo valstybines gamybines užduotis, ant čia pagaminto popieriaus spausdinamos TSRS enciklopedijos, du šimtai "Pasaulinės literatūros bibliotekos" tomų, kiti reprezentaciniai leidiniai.

Devynių žmonių brigadoje—keturi Matoniai. Kartu su Edvardu dirba jo tėvas Vincas, žmona Galia ir sūnus Vytas. Brigadininkas pralenkia juos darbo stažu ir įgūdžiais. E. Matoniui suteiktas komunistinio darbo spartuolio vardas, jis apdovanotas Darbo šlovės ordinu, o šiemet pristatytas vienam didžiausių kasmetinių apdovanojimų—TSRS Valstybinei premijai.

FESTIVALIO KELIONĖ PO KURORTUS

Rugpjūčio mėnesį beveik dvi savaites tęsėsi Lietuvos kurortuose tradicinė lengvosios muzikos šventė. Palangoje prasidėjęs septintasis estradinės muzikos festivalis apkeliavo Birštoną, Druskininkus, Nidą, Šventąją. Surengta apie pusšimtį koncertų.

Kartu su respublikos profesionaliais ir saviveikliniais kolektyvais Lietuvos kurortuose koncertavo Latvijos, Gruzijos ir Moldavijos filharmonijų vokaliniai-instrumentiniai ansambliai. Svečiai iš broliškųjų respublikų koncertavo ir Kaune, Siauliuose, Alytuje, Kretingoje, Plungėje.

[Tęsinys 5 pusl.]

LAISVĖ LITHUANIAN WEEKLY

PUBLISHED BY THE LITHUANIAN COOPERATIVE PUBLISHING SOCIETY, INC.

Published Fridays, except in case of holidays

102-02 LIBERTY AVENUE, OZONE PARK, N. Y. 11417

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y

Established April 5, 1911 — ANTHONY BIMBA, Editor

SUBSCRIPTION RATES:

United States, per year	$10.00	United States, per 6 months	$ 5.50
Canada, Lat. Amer., per year	$10.00	Canada, Lat. Amer. 6 months	$ 5.50
Foreign countries, per year	$12.00	Foreign countries, 6 months	$ 6.50

Kad ir miestuose klestėtų pavyzdinga viešoji tvarka!

Beveik visi lietuviai išeivijoje gyvename miestuose, todėl apie juose šiandien siautėjančią krizę nereikia aiškinti. Mes ją ne tik savo akimis matome, bet ir patys pergyvename. Ir, kaip žinia, ši krizė nėra tik finansinė-ekonominė, bet ir moralinė. Užpuolimai, apiplėšimai, užmušimai, išprievartavimai, žmogvagystės yra pasiekusios pavojingą lygį. Ir nesimato, kad ši padėtis greitoje ateityje pasitaisytų. Ji dar gali ir pablogėti . . .

Tai turėdami galvoje, su didžiausiu susidomėjimu skaitome Vilniaus dienraštyje "Tiesa" (rugpjūčio 17 d.) vedamąjį "Miestams—pavyzdingą viešąją tvarką," kuriame kalbama apie Lietuvos miestus su dideliu pasididžiavimu ir tam tikru susirūpinimu bei kreipimuisi į jų gyventojus.

Vedamajame, tarp kitko, sakoma:

"Auga Tarybų Lietuvos miestai. Kyla nauji gyvenamieji kvartalai, tiesiasi naujos magistralės, antrąją jaunystę pradeda senamiesčiai. Didėja miestų gyventojų skaičius. Stambios įmonės, stojusios rikiuotėn Tarybų valdžios metais, mokslo ir mokymo įstaigos tarsi galingas magnetas traukia žmones. Dabar miestuose yra apie 60 procentų mūsų respublikos gyventojų.

Mūsų respublikos miestai gražėja. Jiems puošti miestiečių gyvenimo sąlygoms gerinti nemažos lėšos skirtos ir dešimtajame penkmetyje. Tvarkydami savo gyvenamuosius rajonus, įmonių ir įstaigų teritorijas, daug padaro patys gyventojai. Ir jų pastangų dėka gatvėse gausėja želdinių, nusitiesia margi gėlių kilimai aikštėse, atsiranda naujos alėjos, suošia nauji parkai.

Poslinkiai, tvarkant miestus, pastaraisiais metais iš tikro nemaži. Malonių permainų yra ne tik Vilniuje ir Kaune. Tai seniai pripažinti mūsų respublikos ekonomikos ir kultūros centrai, kurių architektų, dailininkų išradingumas, miesto ūkio darbuotojų darbštumas daugeliu atvejų gali būti pavyzdys. Tačiau negalima nepastebėti ir naujovių, kurias svečias randa, sakysime, Šiauliuose arba Klaipėdoje. Čia atlikti ir atliekami miestų puošimo darbai rodo, kad dirbama su meile ir kūrybiniu polėkiu, ieškoma naujų sprendimų.

Tvarkinga, graži aplinka padeda sudaryti gerą nuotaiką, drausmina žmones, taurina jų tarpusavio santykius, skatina visur elgtis pavyzdingai.

Įgyvendinant TSKP XXV suvažiavimo nutarimus, dešimtojo penkmečio metais sėkmingai sprendžiami didelės socialinės reikšmės uždaviniai. Vienas jų yra užtikrinti pavyzdingą viešąją tvarką.

Judėjimas už aukštą kultūrą ir pavyzdingą viešąją tvarką plečiasi Tarybų Lietuvos sostinėje. Šiame bare vis aktyvesnės partinės organizacijos, komjaunimas, liaudies deputatai, draugovininkai. Ši veikla turi didelį auklėjamąjį poveikį. Neleisdami padaryti nusikaltimus, padėdami išaiškinti viešosios tvarkos pažeidėjus, stiprindami transporto eismo saugumą, jie suteikia didelę paramą vidaus organų darbuotojams, padeda mažinti nusikalstamumą.

Viešosios drausmės saugotojams Vilniuje talkininkauja daugiau kaip 32 tūkstančiai liaudies draugovininkų . . .

Daugelis negerovių, viešosios tvarkos pažeidimų yra susiję su girtavimu. Tai viena bjauriausių ydų. Tai lyg piktšašis sveikame mūsų visuomenės kūne. Girtavimas atsiliepia gamybinių užduočių vykdymui, griauna šeimas, luošina žmones.

Tarybų Lietuvos miestai gyvena įvykiais turtingą gyvenimą. Kiekvieno žmogaus laisvalaikis gali būti įdomus ir turiningas. Kolektyvuose reikia plačiau populiarinti gražias bendravimo tradicijas, daugiau domėtis, kaip bendradarbiai praleidžia poilsio dienas, rengti daugiau kolektyvinių išvykų, sporto varžybų.

Pavyzdinga viešoji tvarka irgi turi būti tradicija. Padėti ją įdiegti—kiekvieno miesto gyventojo pareiga."

Iškeliami kriminališki nusikaltimai

Kaip žinoma, 1961 metais šioje šalyje vyko labai įtempta kova už juodųjų žmonių lygias teises ir prieš rasinę diskriminaciją. Alabamos valstija buvo parinkta masinei visos šalies mastu demonstracijai. Į tą demonstraciją automobiliais, traukiniais bei autobusais vieną savaitgalį vasarą plaukė žmonės iš visų plačiosios šalies kampų. Ir štai, du dideli pilni autobusai demonstracijos dieną pribūna į Birminghamą, valstijos sostinę. Juos pasitinka ir žvėriškai puola Ku Kluks Klano suverbuoti, lazdomis ginkluoti teroristai. Prasideda nekaltų žmonių kraujo liejimas.

Beginkliai žmonės negalėjo nuo užpuolikų apsiginti. Tą baisų vaizdą šiandien sunku ir įsivaizduoti . . .

Dabar paaiški, kad valdiško FBI (Federal Bureau of Investigation) agentai ne tik iš anksto žinojo apie KKK ruošimąsi atvykusius žmones užpulti ir sumuši, bet ir skatino jį tą užpuolimą pravesti.

Tai sužinome iš ACLU (American Civil Liberties Union) paskelbtų dokumentų, kurie susideda iš FBI laiškų ir sudaro 3,000 puslapių! Juose plačiai apibūdinama tos valdiškos įstaigos agentų kriminališka veikla. Ar nors bent vienas jų buvo teisiamas ir nubaustas? Nebuvo! Dargi visą laiką jų nusikaltimai buvo laikomi slaptybėje.

Kas ką rašo ir sako

VYTAUTO PATARIMAS MARTYNUI

Kaip žinoma, už paskelbimą maj. L. Virbicko pareiškimo, kuriame jis teigia, kad per atentatą prieš Voldemarą dabartinis "Naujienų" redaktorius Martynas Gudelis nušovė leit. P. Gudyną. Gudelis, vardan "spaudos, žodžio ir sąžinės laisvės," "Draugo" redaktoriams ir leidėjams grūmoja teismu. Apie tai Chicagos mėnesiniame leidinyje "Akiračiai" (Nr. 7) Vytautas Gedrimas paberia pluoštą savo pastabų su pašaipa:

"Verta priminti M. Gudeliui, kad spaudos, žodžio ir sąžinės laisvę daugiausia piktnaudojo ne kas kitas, o pats Naujienų redaktorius. Susidėjęs su reorgais ir kitokiais ekstremistais jis varė nuolatinę šmeižtų kampaniją prieš atskirus asmenis ir organizacijas. Todėl gerb. M. Gudeliui belieka tik viena garbinga išeitis—prisipažinti, atsiprašyti, sustabdyti lietuviškos veiklos ardomąjį darbą ir išvažiuoti nuolatiniam poilsiui į Ispaniją . . ."

Garantuojame, kad šios Vytauto pastabos Martynui nepatiks. Kad kaip, dargi jis gali už jas kartu su "Draugo" kvikliais, prunskiais ir garšvomis atsidurti tame pačiame teisme. Paregėsime.

LITUANISTO PATARIMAS AMERIKOS LIETUVIŠKAM JAUNIMUI

Tame pačiame "Akiračių" numeryje skaitome lituanisto Vinco Mačiūno pokarinio imigranto (dipuko), ilgo straipsnio "Aš dar vis gyvenu Lietuvoje" pabaigą. Autorius sako, kad jis nuo pat atvykimo Amerikon dirba Pennsylvanija universiteto bibliotekoje, kurioje esą keletas tūkstančių lietuviškų knygų, kuriomis jis savo darbui galįs pasinaudoti.

Į klausimą, "Ar ketinate kada nuvažiuoti Lietuvon?" Mačiūnas atsako:

"Neketinu. Tegul geriau nuvažiuoja jaunesni, kuriems ilgos kelionės vargas tėra maloni pramoga. Jiems ir labiau reikalinga savo akimis pamatyti tėvų kraštą, apie kurį tiek daug girdėjo namie ar šeštadieninėje mokykloje, kad galėtų drauge su praeito šimtmečio pradžios Vilniaus studentu Simanu Stanevičium pasakyti: "Mačiau Vilnių, šaunų miestą." Tegul iš Gedimino pilies bokšto apžvelgia, kaip kadaise Maironis, kur "Vilniaus rūmai dunkso tarp kalnų plačiai." Tegul pamato Vilnių su senojo universiteto rūmais, su Šv. Petro ir Povilo Šv. Onos ir kitomis nuostabios architektūros bažnyčiomis. Tegul Kaune Čiurlionio galerijoje pasigroži jo paveikslais, tegul vytautinės senovės dvasia atsikvepia Trakų pilyje. Tegul pasiirsto Žaliuose ežeruose prie Vilniaus, pasikaitina Valakampių smėlyje ir paskui atsigaivina sraunioje Neryje. Kur čia viską beišskaičiuosi! Svarbiausia, tegul pabūna krašte, kur, anot Maironio, broliai artojai (ir ne tik artojai) lietuviškai šneka. Tegul tampa jiems Lietuva ne iš tėvų pasakojimų susidarytoji kad ir graži abstrakcija, o realybė su visais gerumais ir blogumais, kuriuos jie pays įvertins . . ."

PAVOJINGA JŲ PAVOJINGUMO NEĮVERTINTI

"Vilnies" redaktorius S. J. Jokubka savo kolumnoje "Kasdien" (rugpj. 17 d.) teisingai pastebi:

"Didžiosios spaudos komentatoriai prisimygę tvirtina, kad Amerikos svastikuotų nacių nereikia paisyti, nes jie nėra jėga ir protiniai nedakepę. Mažiau politiniai budresni žmonės tam tiki, o naciai triukšmauja.

Kur tik jie pasirodo, jų tik sauja. O tais triukšmeliais garsinasi ir Kalifornijoje, ir Detroite, ir daug kur kitur. Čikagoje netgi pusėtinai pasigarsino.

Turint galvoje, kad Hitleris irgi su maža grupele pradėjo triukšmauti, Amerikos naciai nėra jau taip nepavojingi, kaip skelbiama."

* * *

KAIP RENKAMAS IR IŠRENKAMAS NAUJAS POPIEŽIUS

Pagaliau ir Brooklyno tėvų pranciškonų "Darbininkas" (rugpj. 25 d.) atsiminė, kad Katalikų bažnyčia šiandien neturi galvos, tai yra neturi popiežiaus. Ir štai turime ilgą Benvenuto Ramanausko straipsnį "Kardinolai ir konklava," kuriame plačiai apibūdinama popiežių rinkimo sistema, kaip ji prasidėjo, vystėsi ir kaip dabar veikia.

"Lotyniškas žodis 'cum clave' lietuviškai reiškia "su raktu,' kambarys po užraktu," sako autorius. "Konklava—tai kardinolų taryba, susirenkanti rinkti popiežiaus, senajam mirus.

Visi kardinolai į konklavą susirenka po 15 dienų nuo popiežiaus mirties (jei yra reikalas, trimis dienomis vėliau).

Paprotys užrakinti kardinolus, vykstant rinkimui, atsirado 1271. Tada, renkant popiežių, buvo uždelsta 2 metus ir 9 mėnesius. Viterbo miesto autoritetai supykę užrakino kardinolus rūmuose, kol jie išrinks naują popiežių. Bet kardinolai vis tiek dar delsė. Vieną dieną Viterbo gyventojai, kardinolo pranciškono Bonaventūros patariami, nuardė rūmų stogą. Pagaliau miesto vadas Ranieri Gatti davė kardinolam tik duonos ir vandens . . . Ir taip privertė paskubinti rinkimus. Popiežius buvo išrinktas.

Konklavos rytas prasideda kardinolų dekano mišiomis. Kiti kardinolai priima iš jo rankos komuniją ir klausosi lotyniškos prakalbos apie jų pareigas. Kalbamos maldos, ir prasideda balsavimas. Kiekvienas kardinolas meta savo balsą į taurę. Jei lapelis yra sulenktas, tai palyda atidaro, kad būtų tikra, jog nebalsuota už save. Po kiekvieno balsavimo popieriai metami krosnin ir sudeginami. Nepavykus balsavimui, balsų lapeliai sudeginami kartu su drėgnais šiaudais. Šv. Petro aikštėj susirinkusi minia stebi ir laukia, kokie dūmai išsiverš iš kamino; jei juodi, tai balsavimas nepavyko; jei balti (sausų popierių ir skiedrelių), tai ženklas, kad popiežius jau yra išrinktas."

APIE SANTYKIUS TARP TARYBŲ SĄJUNGOS V. VOKIETIJOS

Tarybinis dienraštis "Izvestijos" rašo:

"Europoje, pastarųjų metų sukuopto patyrimo pagrindu, pasidarė galima užtikrinti generalinį pastovų vystymą į santykių tarp valstybių, priklausančių skirtingoms socialinėms santvarkoms bendradarbiavimo ir vieni kitų supratimo keliu.

Tarybų Sąjunga ir Vokiečių Federatyvinė Respublika (Vakarų Vokietija) pareiškė ryžtą panaudoti visas pastangas ir priemones dėl pasiekimo visuotino ir pilno nusiginklavimo po efektinga tarptautine kontrole, apimant tiek konvencinius, tiek branduolinius ginklus . . . Šiandien galima sakyti, kad tarp Tarybų Sąjungos ir Vokiečių Federatyvinės Respublikos susitarimas sukuria prielankią atmosferą dėl militarinio šiame kontinente įtempimo sumažinimo."

"NEGALIMA KARTU TARNAUTI DIEVUI IR PINIGUI"

Kur taip yra pasakyta? Ogi biblijoje. Kas į tai kreipia tikinčiųjų dėmesį? Gal mūsų lietuviški brizgiai, balkūnai bei prunskiai? Ne! Kaip žinoma, jiems garbinimas dievo be garbinimo dolerio yra bevertis ir bereikšmis užsiėmimas.

Į Biblijos pasakymą, kad "negalima tarnauti kartu dievui ir pinigui" savo pasekėjų dėmesį kreipia Kubos arkivyskupas Francisco Oves Fernandez. Per interviu su žurnalo "Siempre" korespondentu arkivyskupas pareiškė, kad jis pilnai remia Kubos socialistinę santvarką, kad Kubos naujoji konstitucija pilnai garantuoja visiems kubiečiams sąžinės ir tikėjimo laisvę. Jis ragina visus kubiečius aktyviškai dalyvauti pastatyme naujo, šviesaus ir laimingo rytojaus.

Už mažinimą, bet ne už tokį . . .

Kaip atrodo, tai judėjimas už mokesčių mažinimą, prasidėjęs Californijoje formoje "Proposition 13," ne tik nenustoja, bet dargi smarkėja, plečiasi į kitas valstijas. Jis jau turi ir pavadinimą, būtent—American Tax Reduction Movement.

Mokesčių mažinimo idėja yra puiki ir sveikintina, bet ne tokio mažinimo, kokį to judėjimo autoriai ir vadai mums perša. Tokį mažinimą jau pasmerkė ir atmetė darbo unijos, nes jis turčiams duoda bilijonus dolerių, o beturčiams, darbo žmonėms—beveik nieko. O turėtų būti priešingai: turčiams mokesčiai turetų būti ne mažinami, bet didinami.

Jų peršamas mokesčių mažinimas reiškia taipgi mažinimą, siaurinimą, bei nutraukimą įvairių socialinių programų, verkiančiai reikalingų mūsų biednuomenei. O turėtų būti daroma priešingai: jos turėtų būti plečiamos.

Mes ir visi pažangieji Amerikos žmonės tiktai už tokio mokesčių mažinimo idėją kovojame.

GIMTINĖ

Upeliai sraunūs
Raukšles nuplauna,
Medus viržinis
Ledus tirpina.
Sapnais kartoja dalužę jauną
Ir pirmą meilę
Brangi gimtinė.

.akčia, per gruodą
iai dainuoja darbui.
. .
impam šiam žody
–
tos telpa.

Negali toliai,
Gėla negali
Nutrint dainelių,
Traukių palaukėj.
Nuo darbo stalo,
Audroj, iš kelio
Balsais gegulių gimtinė šaukia.

Ir mums
Per tamsą, per vėtrų šuorus
Jos tylų balsą širdim išgirdus,
Paukščiu pavirtus,
Sugrįžti noris
Tenai, kur gera
Gyvent ir mirti.

Bronius MACKEVIČIUS

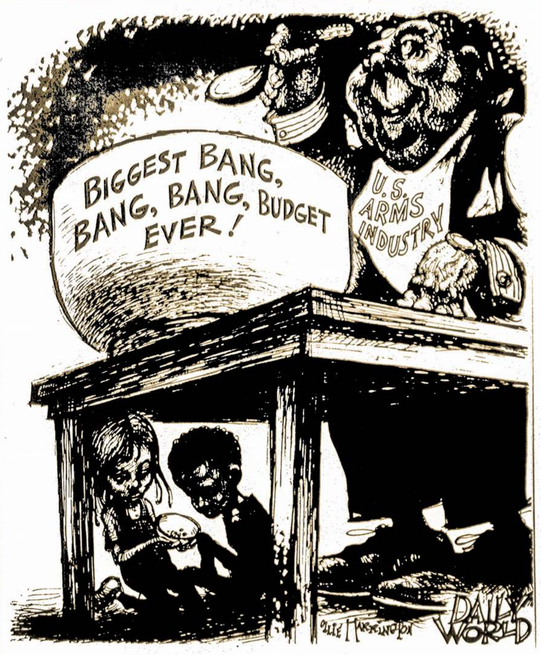

IŠ LAIŠKŲ

Didžiai Gerbiamas
Drg. Redaktoriau:

Širdingai sveikinu Jus ir žmonelę su vasara, linkiu geros sveikatos ir sekmės.

Neseniai aplankiau Kamajus, Salas, Gučiūnus, Ažusienius, Panemunėlį ir kitas Jūsų gimtojo—Rokiškio rajono gyvenvietes, kur sutikau Jūsų kaimynus Didžgalvius, agronomą Antaną Žylą, Lesinską, Tebelškį ir kitus. Visi nuoširdžiai sveikina Jus, linki geriausios sveikatos ir sekmės.

Derlius visur geras, gyventojų aprupinimas kasmet gereja, jau nebėra nė vieno kiemelio be elektros šviesos, į kiekvieną gyvenvietę važiuoja keleiviniai autobusai, žemdirbių nuotaika gera.

Šių metų pavasarį, per atvirų durų dienas, daug abiturientų, jų tėvelių, mokytojų ir kitų svečių aplankė Lietuvos žemės ūkio akademiją, susipažino su jos kabinetais ir lobaratorijomis.

Iš Šalčininkų rajono atvažiavo 216 moksleivių. Anksčiau metais šie rajono abiturientai visai neatvykdavo į Akademijos atvirų durų dienas.

Iš Kauno rajono atvažiavo apie 100 moksleivių iš Kėdainių—64, iš Šakių—56, Plungės—48. Maždaug po 30 moksleivių atvyko iš Kapsuko, Kupiškio, Molėtų, Šiaulių, Vilkaviškio ir kitų rajonų. Per atvirų durų dienas susipažinau su naujais—būsimaisiais studentais, sužinojome, kad iš jų apie 1000 rimtai galvoja studijuoti Lietuvos žemės ūkio akademijoje.

Dabar į mūsų akademiją stoja 1585 abiturientai. Daugiausia—402 stoja į ž. ū. mechanizacijos specialybes, į agronomijas—334, ž. ū. ekonomikas—227, hidromelioracijos—175, miškų ūkio—129, ž. ū. buhalterinės apskaitos—110, ž. ū. elektrifikacijos—91, žemės ūkis (pedagoginė)—60 ir į žemėtvarkos 57. Geriausiai išlaikę 750 bus priimti į akademiją.

Tai gražus būrys jaunimo papildys eiles būsimųjų žemės ūkio specialistų.

Akademijos darbuotojai sveikina naujus studentus, linki jiems geriausios sekmės moksle ir gyvenime.

Viso geriausio visiems.

A. Gučiūnietis

Rugsėjis Nidoje

Virš galvos dega raudoni dangūs.
Dūžta į krantą bangos nerangios.

Nuskinu žiedą tuščiavidurį —
Pilnas užaugti nebesuspėjo.
Vėtrungių strėlės į šiaurę žiūri,
Tinkluose šnara rugsėjo vėjai.

Keičiasi naktys, keičiasi dienos —
Prie metų ritmo širdis priprato.
Vakaro mėlvje garbinu vienas
Saulės stebuklą — amžiną ratą.

Klykia žuvėdra, į jūrą krenta.
Sutemų bangos dūžta į krantą.

Vytautas Mačiuika

Didelio talento lietuvė

Praeitą savaitgalį ją teko sutikti Lietuvių Darbininkų Susivienijimo 23-jame seime Chicagoje. Tai pažangietė Ona Jokubauskienė. Jos specialybė—gaminimas visokio pobūdžio lėlių. Čia ją ir matome jų tarpe. Mūsų Ona jas gamina ir aukoja biednuomenės vaikams. Ji sako, dabar turinti pagaminusi net 600 tokių lėlių ir visas jas išdalinsianti vaikams! Nežinau tokiu nepaprastu talentu kitos tokios lietuvaitės visoje šioje šalyje.

DOKUMENTAI LIUDIJA

V. UŽGIRYS

2. "Valstybė negali leisti," "Valstybė turi būti" ir t. t.

[Tęsinys iš praeito num.]

"... MANO ESANT NEPATOGU ..."

Vienas iš pagrindinių išeivijos klerikalų karo prieš Tarybų valdžią bruožų yra tai, kad jie savo religinius reikalus visiškai sutapatina su tautiniais: atseit, kovodami už katalikų bažnyčios laisvę, jie, esą, kovoją ir už visos lietuvių tautos interesus. Tai nėra nauja: daugelyje tautų religijos tarnautojai stengiasi sutapatinti save su tas ar kitas religijas išpažįstančia tautos dauguma. Koki nežmoniški būna tų sutapatinimų rezultatai, galėsime netrukus bent trumpai prisiminti. Tačiau mums pirmiau rūpi išaiškinti konkrečius religijos ir tautos interesų santykius lietuvių tautos atveju —ar bent kiek pagrįstas sutapatinimas. Verta priminti, kaip emigracijos klerikalai teoriškai ir praktiškai siekia "apiforminti," šiuo sutapatinimo pretekstu, savo pirmumo "nuopelnus" lietuvių kultūroje ir šiuolaikinėje tautos istorijoje, o be to, kaip pasireiškia paties Vatikano, kuriam pavaldi Lietuvos katalikų bažnyčia, požiūris į lietuvių tautos valstybingumą, laisvę ir savarankiškumą.

Lietuvių tautos ir katalikybės interesų sutapatinimas emigracijos klerikalams reikalingas tam, kad pagrįstų savo išskirtinę teisę darbuotis bei reprezentuotis pagrindiniais "kovotojais už laisvę," kad galėtų reikalauti pirmaujančios padėties "vadavimo" biznyje ir kad, pagaliau, tarptautinėje antikomunistinėje akcijoje užimtų naudingesnę vietą. Tai susiję ir su reikalu pagrįsti būsimą "teisę," jei pavyktų susigrąžinti buržuazinę santvarką Lietuvoje, vadovauti kraštui. O kadangi šio sugrįžimo viltys yra nerealios ir perdaug fantastiškos (kaip mūsų liaudyje sakoma tokiu atveju, "viltis-kvailių motina"), emigracijos klerikalams svarbu geriau gyventi šia diena ir esamomis sąlygomis: jeigu pavyktų jiems turėti daugumą išeivijos savo įtakoje, kunigams ir jų talkininkams visai miela būtų ir svetur.

Todėl, pasinaudodami kai kuriomis palankiomis jiems aplinkybėmis, tame tarpe "bažnyčios persekiojimo" mitu ir klastotėmis, antikomunistinės reakcijos JAV suaktyvėjimu, užsienio lietuvių klerikalai šiuo metu pasižymi ypatingu agresyvumu ir dinamiškumu. Jų pastangos turėti savo rankose vadovavimą antitarybinei emigracijai yra tiek įvairiapusiškos, kad ne vienu atveju ir jaunieji liberalai netenka "savarankiškumo," remia klerikalines jėgas, kurios jokiu būdu nėra susijusios su liberalizmu ar demokratiškumu. Taip atsitiko su kova dėl vadovavimo Pasaulio Lietuvių Bendruomenei, kur smogiamąjį katalikų būrį-frontininkus visiškai remia akiratininkai ir kt. Žinoma, čia jiems savotiškai padeda ir "reorganizuotos" Bendruomenės veikėjai, savo begaliniu "Naujienoms" ir panašiai publikai būdingu konservatyvizmu bei nepadorumu atstumdami bent kiek galvojančius antitarybinius išeivius.

Klerikalai ne vien stengiasi užimti pirmaujančias vietas, antitarybinėje išeivių visuomenėje, kultūrinėje veikloje. Jie veikia kryptingai ir įvairiapusiškai ideologiniame fronte, kur taip pat siekia įrodinėti, jog būtent katalikybė ir jos atstovai daugiausia nusipelnę lietuvių tautai —jos kultūroje, išsivadavimo kovose ir t. t. Išeivijos klerikalų veikla šioje srityje teikia daug medžiagos mokslininams nagrinėjimams: kaip jie įvairiomis klastotėmis siekia parodyti, kad būtent katalikų bažnyčia esanti daugiausia nusipelnusi lietuvių tautai, o tuo pačiu, vadinas, turinti ir šiuo pagrindu moralinę, istorinę, dvasinę bei visas kitas teises kalbėti tautos vardu ir jai atstovauti.

Štai, pavyzdžiui, S. Yla tuo tikslu klastoja lietuvių nacionalinio išsivadavimo prieš carizmą istoriją, padarydamas jos herojumi A. Baranauską ir tuo pačiu tendencingai niekindamas J. Basanavičių. Už tai jis susilaukia J. Griniaus ir kitų klerikalų pritarimo, Klerikalai M. Valančiaus minėjimą paverčia ištisa politine akcija, skirta ne jo kūrybinio ar kultūrinio indėlio nagrinėjimui, bet lietuvių tautos XIX a. istorijos klastojimui. Lietuvių literatūros klasikas, kurio kuryba gausiai leidžiama Tarybų Lietuvoje ir aukštai vertinama, kurio muziejų įrengė tik Tarybų valdžia, "Draugo" ir kitos katalikų spaudos puslapiuose pirmiausia buvo prisimenamas politiniu, pabrėžtinai nacionalistiniu aspektu. Jo pavyzdžiu buvo stengiamasi įteigti, kad, esą, kaip tik aukštoji lietuvių dvasininkija, kovojusi prieš rusų carizmą, už lietuvybę ir katalikybę drauge, kad dvasininkijai, neva, priklausąs nacionalinio išsivadavimo kovos prioritetas. Nepagrįstai paversdami M. Valančių nacionalinio išsivadavimo kovos vadovu, klerikalai siekė stiprinti nacionalinės neapykantos ir antirusiškumo idėjas, kai į vieną daiktą sudedama caro valdžia ir prieš ją kovojusieji rusų demokratai. Šioje ideologinėje akcijoje M. Valančiaus autoritetas buvo piktam naudojamas, klastojant istorijos faktus. Tokį lietuvių kultūros istorijos falsifikavimo darbą klerikalai dirba ir leisdami literatūros istorijos tomus, ir rašydami periodikoje. Visur tikslas vienas: neteisėtai sutapatinant katalikybę ir tautą, įrodinėti, kad esą katalikybė, bažnyčia visada geriausiai ir įtakingiausiai atstovavusios visos lietuvių tautos kultūros, laisvės ir ideologijos interesus, kad tuo ji nusipelno išskirtinės padėties tautos gyvenime. (Beje, tas pats daroma ir su pačios emigracijos istorija: A. Kučas ją išleido angliškai tokią klerikališkai falsifikuotą ir tendencingą, kad L. Dovydėnas buvo priverstas pavadinti lietuviams gėdą darančia . . .)

Todėl būtent klerikalai suranda lėšų ir autorių išleisti visai serijai knygų apie Lietuvos katalikų bažnyčios veikėjus, kurie kovojo prieš socializmą,—atseit, žiūrėkite, kas pirmiausia kentėjęs už Lietuvos buržuazinę santvarką ir suverenumą, už tautos laisvę (pagal "vaduotojišką" supratimą). Išėjo studijos apie Pr. Dovydaitį, M. Reinį, J. Ramanauską, V. Borisevičių, M. Krupavičių ir kt. Ne viena išeivijos ideologinė grupė nepajėgė tiek iškelti savo antisocialistinės kovos nuopelnų buržuazinėje visuomenėje, kiek klerikalai kurie ne tik knygomis, bet ir ypač straipsniais "Aiduose" klerikalų veikėjų kovą prieš darbininkų revoliucinį judėjimą vaizduoja kaip kančią už tautą . . .

Kad visa ši politinė-ideologinė klerikalų akcija yra, sakytume, neteisėta tautos atžvilgiu—tai visiškai akivaizdu pasidaro, jei susipažįstame su mūsų gyvenimo realybe.

Pirmiausia, lietuvių tauta šiandien yra visiškai ne ta, kurią paliko pabėgėliai klerikalai ir kunigai. Lietuvišką kultūrą kuria (ir kūrė), jos didžiųjų pasiekimų autoriais yra ne katalikai. Pagaliau, ne jiems teko pirmaujantis vaidmuo ir buržuazinėje Lietuvoje. Net ir tada, kai klerikalai siekė ir turėjo galimybes siekti dvasinį tautos gyvenimą tvarkančio vaidmens, jie neatstovavo tautos daugumai (tai rodo ir jų pralaimėjimai visuotiniuose rinkimuose ir gausūs Lietuvos darbo žmonių reikalavimai leisti tvarkyti savo dvasinį gyvenimą be bažnyčios kišimosi, kas ryškiai atsispindi daugelyje knygos "Klerikalizmas ir katalikų bažnyčia buržuazinėje Lietuvoje" dokumentų. Šiandien kalbėti lietuvių daugumos, kaip neva atstovaujančios katalikybės vardu, yra daugiau, negu įžūlu—net ir tuo atveju, kai naudojomasi "kronikų" klastotėmis.

Antra, tautybės ir tikybos sutapatinimas yra pats niūriausios dvasinės bei politinės priespaudos, teroro ir genocidinės nesantaikos šaltinis. Kiek žiaurių nelaimių jis atnešė tautoms civilizuotame XX amžiuje! Š. Airijos protestantai žudo katalikus, Chorvatijos katalikai—Serbijos provoslavus, turkų musulmonai—armėnus, Izraelio sionistai—Palestinos musulmonus, Libano krikščionys—to paties Libano musulmonus ir t. t. Ir vis—tikrojo, "tautinio" tikėjimo vardu! . . .

Tad kiekvienam šiuolaikiniam humanistui labiausiai svetimas ir nepriimtinas yra bet kokios bažnyčios ar religijos tapatinimas su tauta. Todėl pats emigracijos klerikalų mėginimas siūlytis į tautos atstovavimą,—net išeivijos!—pagal tariamą religinę daugumą turi būti emigracijos kategoriškai atmetamas ir pasmerkiamas. Užtenka ir patiems lietuviams teko patirti. Lietuvių klerikalams tikėjimą ir tautybę, žudė Vilniaus krašte tuos pačius katalikus—kunigus už lietuvišką veiklą. Dar daugiau: katalikų tikėjimo, kaip tariamai neatskiriamo lenkų bruožo, vardu Lenkijos šovinistai nenorėjo pripažinti teisės lietuvių tautiniam ir valstybiniam apsisprendimui. Lenkijos valdantiems sluoksniams pavergti lietuvių tautą. Tos sunkios pamokos savaime turėtų sukelti doram išeiviui pasibjaurėjimą kataliko ir lietuvio sąvokų glaudinimu, nes jis tegali nešti nežmoniškumą, kitų tautų neapykantą.

Bus daugiau

Daugybė tokių paminklų Lietuvoje

Šią paminklinę lentą nutraukiau Jokubave, Kretingos rajone, kur seniau buvo buržuazinio prezidento **A. Stulginskio** dvaras. Ji liudija apie hitlerinių okupantų ir buržuazinių nacionalistų nužudytus lietuvius. Iš dvylikos čia išvardytųjų penki nužudyti 1941 metais, o septyni pokario metais, siaučiant hitlerininkų paliktų nacionalžudikų gaujoms. Iš nužudytųjų du apylinkės pirmininkai, kiti darbininkai, valstiečiai, tarnautojai, o Aleksandra **Dimgailienė**—mokytoja, nužudyta 1947 metais.

Daugybė tokių paminklų galima sutikti Lietuvoje. Jei šioje lentoje paminėti tik 12 žuvusių, tai kitose vietose paminklai primena apie šimtus ir tūkstančius suguldytų nacionalistinių budelių aukų. Taip ties Jurbarku sušaudyta 1941 m. apie 600 žmonių, Pivonijos miške, ties Ukmerge, apie 12 tūkstančių, apie 100 tūkstančių žuvusių kalba paminklas Paneriuose ties Vilniumi. Daugiau kaip pusė milijono Lietuvos žmonių žuvo nuo nacionalžudikų rankų.

J. Palemonas

Pagrįstas darbo unijų susirūpinimas

Amerikos Darbo Federacijos—Industrinių Organizacijų Kongreso (AFL-CIO) Industrinis departamentas šaukia visos šalies mastu politinę konferenciją kovai su dešiniosiomis reakcinėmis jėgomis. Bus plataus pobūdžio konferencija, nes joje dalyvaus visos didžiosios darbo unijos.

Bendro fronto prieš reakciją konferencija įvyks rugpjūčio 29-30 d. d. Washingtone.

Atostogos—žalieji miškai ir mėlynieji ežerai

Žiemos mėnesiais visa Amerika suvažiuoja į saulėtą Floridą pasigėrėti šiltais saulės spinduliais, pasitaškyti sūriuose paplūdiniuose, bei atgaivinti savo jėgas geriant vitaminus—citruso sultis. O mūsų broliams ir sesutėms šiauriečiams čia labai patinka klausytis lietuviškų dainelių, lankytis į pažmonius, kurie čia gan dažnai rengiami lietuvių klubuose.

Pavasariui besiartinant, jie grįžta atgal į šiaurę—į savo buveinas, aptaisyti tvoras, kurias nugriovė sniego pūgos ir šiaurės vėjas, bei sukasti daržą ir sodinti gėles bei ridikėlius, pupeles, morkas ir arbūzus.

Vasaros karščiams užėjus, mes floridiečiai netenkam kantrybės diena iš dienos kovoti su 90°-95° F šilumos temperatūra ir skubam tais pačiais keliais, kuriais išvažiavo šiauriečiai iš Floridos. Mes sekam juos: vieni į šiaurinį New Yorką, kur raudonviedžių obuolių sodai, kiti į Michiganą, kur puikiausi uogynai, vyšnių bei persikų sodai; mėlynieji ežerai, kur užkimba muskiai-didžiosios lydekos, žalieji miškai, kur auga lietuviško baravyko proanūkis-mičiganiškas baravykas, raudonikis, gruzdas, laputė, rudmėsė, umėdė, o užvis megiamasis kelmutis, kuris auga kietmedžio kelnynuose, kur nukirsti ąžuolai.

Aš su savo žmonele Margareta, kaip ir paprastai, vėl atvykau į Michiganą lankyti mūsų senų prietelių-Michigano farmerius pažangius lietuvių, kurie per daug metu buvo garsūs—puoselėtojai pažangos. Gaila, jau tik keletas jų beliko gyvųjų tarpe.

Pirmiausiai sustojau pas buvusius čikagiečius "Vilnies" direktoriai—jos narius Amiliją ir Kastantą Damalakus. Steevensville, pas Thomą ir Marytę Milerius, New Buffalo. Tai širdingi pažangos rėmėjai ir šiltos sielos bičiuliai. Svetingai mus priėmė. Pokalbiuose dalinamės mintimis. Amilija D. atidarė tik gautą iš pašto voką, kuriame jai atsiųstos "Vilnies" serijos, na, tai prie tų pokalbių labai tos pritiko-pasidalinam . . .

Iš čia važiavom dar toliau į šiaurę—pas lietuvius ūkininkus, pas R. ir M. Stakėnus, Scottville, pas W. ir O. Stokėnus, Freesoi, pas Marytę Smalstienę, Ludington. Tai vis buvę pažangiečiai pirmaeiliai veikėjai. Jie čia vadovavo kulturinėje veikloje, kūrė LLD kuopos klubus, pirko, statė, svetaines tikslu turėti veiklos centrus.

J. Dzukelis

Jie grąžina į jaunystę pastatus

Artėjant Vilniaus valstybinio universiteto 400 metų jubiliejui spartėja šio seno mokslo židinio pastatų restauravimo darbai. Gan greit bus užbaigta restauruoti buv. Jono bažnyčia, kurioje bus universiteto Pažangios mokslo minties muziejus. Šiame architektūriniame pastate darbai vyksta jau keli metai. Ir jie, galima sakyti, svarbiausi restauruojant universiteto ansamblį. Atlikti didžiulės apimties darbai atgaivinant XVI-XIX amžių pradžios didžiai vertingus meno kūrinius, suteikiant jiems antrą gyvenimą.

Buv. Jono bažnyčioje darbavosi įvairių specialybių restauratoriai: auksuotojai ir vitražistai, medžio drožėjai ir metalistai. Gi sunkiausi ir atsakingiausi darbai teko dailininkams—restauruotojams. Po didelių ieškojimų jiems teko atidengti XVII—XVIII amžių pradžios freskos, kurios daugumoje buvo net keliais sluoksniais uždažytos. Paskui sekė kruopštus, daug daug įtempto darbo valandų pareikalavęs procesas, suteikiant senosioms freskoms pirmykštę išvaizdą. Jų pastangos aukštai įvertino priėmimo komisija. Šiame objekte išaugo Lietuvos kultūros paminklų restauravimo tresto dailininkai, tapę sumaniais senų vertybių atgaivintojais. Apie juos noriu ir papasakoti.

Dailininkų brigadininkas

1971 m. Vilniaus Dailės instituto studentas Juozas Pilipavičius pradėjo dirbti restauratoriumi. Jau pirmais mėnesiais patiko darbo draugams ir vadovams. Ramus, labai kruopštus ir atidus. Jei ko nežino, tai teirausis pas specialistus, valandų valandas sėdės bibliotekose ir išsiaiškins.

Sekančiais metais baigė Dailės institutą ir keletą mėnesių stažavosi Kijevo restauracinėse dirbtuvėse. Jo darbų vadovas aukščiausios kategorijos dailininkas restauratorius V. Babiukas savo mokiniu liko labai patenkintas. Sumanumas ir įgytos žinios gana greit atnešė pirmuosius laimėjimus. Pilipavičius buv. Bernardinų vienuolyne restauravo sieninę tapybą. Jo pastangos buvo labai gerai įvertintos ir suteikta trečia kategorija. Jis buvo keliems mėnesiams komandiruotas į Čekoslovakiją. Prahoje studijavo žinomų čekoslovakų meistrų patirtį, nuodugniai susipažino su senovinių freskų restauravimu.

Jau keletas metų J. Pilipavičius vadovauja grupei dailininkų. Tai K. Andziulis, V. Stankevičius, A. Kuodis, A. Kupčinskas ir kt., kurių rankos buvusioj Jono bažnyčioje restauravo daugelį freskų. Brigadininkas dirba su visais, laisvalaikiais namuose tapo, studijuoja specialią literatūrą.

— Su Pilipavičiumi malonu dirbti,—pasakoja jo kolegos—Niekuomet neatsisakys paaiškinti, patarti. Jei tau nesiseka, tai gali valandą ir kitą dirbti kartu. Turime gerą vadovą . . .

Dailininkas dailininkų sūnus

Neseniai Vilniaus dailės gerbėjai galėjo lankytis jauno dailininko Br. Uogінto personalinėje parodoje. Įvairūs sostinės peizažai, darbo pirmūnų ir meno veikėjų portretai daugeliui patiko, žavėjo šviežiu požiūriu ir švelniu spalvų žaismu. Tai buvo trečioji dailininko paroda. Bronius Uogintas jau nuo 1974 m. yra Tarybų Lietuvos dailininkų sąjungos narys. Jo kūrinius galima rasti paveikslų galerijoje, daugelį paveikslų įsigijo Vilniaus, Kauno, Panevėžio gyventojai. Jam pozavo žinomas aktorius Laimonas Noreika, kiti kultūros darbuotojai. Nuo kada Uogintas įprato valdyti teptuką?

Jis gimė ir augo drobės ir dažų pasaulyje. Bronė Uogintienė dailininkė tapytoja, tėvas Bronius Uogintas žinomas Lietuvos dailininkas, turįs nusipelniusio respublikos dailininko garbės titulą. Jo paveikslai "Griuvėsiai Muziejaus gatvėje," "Universiteto kiemas," rašytojo J. Baltušio portretas ir kiti kūriniai buvo aukštai įvertinti respublikinėse ir sąjunginėse parodose. Jo kūriniams būdinga aktuali tematika ir turtinga meninė išraiška. Gal reikėtų pridurti, kad ir sesuo Gintarė pasekė brolio pavyzdžiu ir tapybą studiuoja Dailės institute.

Tačiau Broniui Uogintui (jaunesniajam) pelnytas gabaus peizažisto ir portretisto pripažinimas tik viena medalio pusė. Jo darbo dienos prabėga restauruojamose architektūriniuose paminkluose. Tai jo mėgstamiausias darbas, o gal ir pašaukimas.

1971 m. Uogintas sėkmingai baigė Vilniaus Dailės institutą. Ketvirtadienį apgynė diplomą, o pirmadienį užlipo and pastolių buv. Jono bažnyčioje. Tuomet dabartinis kultūros paminklų restauravimo tresto valdytojos Romualdas Kaminskas pradėjo telkti auksuotojus, skulptorius, dailininkus—restauruotojus. Vienas pirmųjų dirbti atėjo Uogintas. Jam patiko šis darbas. Gi patirties ir žinių stokojo. Bernardinų bažnyčioje reikėjo restauruoti sieninę tapybą. Buvo pakviestas žinomas Lenkijos dailininkas—restauratorius varšuvietis Stefanas Vycekas. Du mėnesius Bronius kartu dirbo ir gana daug sužinojo. Paskui stažavosi Maskvoje ir Vladimirove. Čia išmoko, restauruojant senus kūrinius, naudoti naujas medžiagas. Anais metais Prahoje mėnesį studijavo barokinės statybos restauravimą. Taigi nebuvo pagailėta lėšų ir laiko. Ir reikia pasakyti, kad Uogintas pateisino restauratorių vadovų lūkesčius.

Daugelis restauruotų Vilniaus pastatų atmins kruopštų Uoginto darbą. Meno darbuotojų rūmuose, Liaudies meno muziejuje (buv. visų šventų bažnyčioje), buv. Jono bažnyčioje šimtus lankytojų akis džiugina ar džiugins senoji sieninė tapyba. Jai antrą jaunystę grąžino Bronius Uogintas ir jo draugai.

Šiais metais bus užbaigti žinomojo Pažaislio architektūrinio ansamblio pirmos eilės restauravimo darbai. Jau atlikti dideli darbai. Pažaislyje Uogintas dirbo daugiau trejų metų. Dvejus metus dirbo vienas, o paskui pasikvietė dailininką Bronių Meškauską ir Vytautą Tracevičių.

Daugumas forestariumo—svečių pastato sieninės tapybos paveikslų buvo sunykę, uždažyti. Kitur teko atidengti eilę užtinkavimo ir uždažymo sluoksnių. Tai buvo milžiniškas ir didelio kruopštumo reikalaujas darbas. Čia restauravo 26 sieninės tapybos paveikslus. Svečių salėje atstatė visą barokinį dekoravimą, buv. administratoriaus kambaryje vieną sudėtingą paveikslą. Pastato koridoriuje atstatė išlikusius fragmentus.

Neseniai sekmadienį buvau Uoginto dirbtuvėje. Iš čia keli žingsniai iki Valstybinės filharmonijos rūmų.

Bronius supažindino su savo darbų eskizais, kurie tęsia pamėgtą temą apie Vilnių. Vienose drobėse ryškėja siauros sostinės senačiesčio gatvelės, su tolumoje išdidžiai dunksančia Gedimino pilimi, kiti darbai pasakos apie pavilnės kalnų grožį.

— Greit vėl į Pažaislį,—sakė Uogintas.—Pradėsime restauruoti pagrindinį objektą—buv. bažnyčią . . .

Henrikas Vencevičius

● **DVYNIŲ SUVAŽIAVIMAS**

Įvairiose šalyse rengiami dvynių suvažiavimai. Bene pats gausiausias toks renginys įvyko pernai Šveicarijos sostinėje Berne. Seniausiai porai buvo 89 metai, o jauniausiai — 3 mėnesiai.

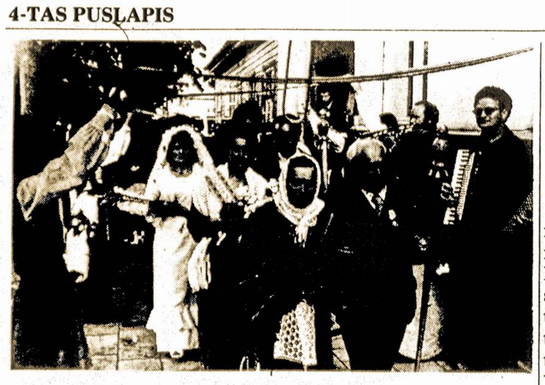

CIVILINĖS METRIKACIJOS BIURE

Neprisimena kupiškėnai tokių šeimyninio gyvenimo iškilmių, kurios neseniai įvyko "Adomynės" kolūkiečių Motiejūnų sodyboje. Iškart—trejos vestuvės: ūkio veteranai Akvilė ir Juozas Motiejūnai šventė auksines, jų duktė Elvyra ir jos vyras Juozas Lapeliai—sidabrines vestuves. Tą dieną Lapelių sūnus Jonas sujungė savo likimą su "Adomynės" ūkio žemdirbių Šukių dukra Sabina.

V. Gulevičiaus nuotr.

DOROVĖ IR RELIGIJA

Dorovingumas . . . už atpildą

Vertinant žmonių dorovingumą, svarbu žinoti, ne tik kaip jie elgiasi, bet ir elgesio paskatas, motyvus: kodėl taip elgiasi, ko siekia savo elgesiu. Jeigu tie motyvai negarbingi, tai ir teigiamus rezultatus duodantis elgesys negali būti gerai vertinamas. Pavyzdžiui, Tarybų šalyje laikomas nedoru toks gydytojas, kuris rūpestingai seka ligonio būklę ir kiek galėdamas stengiasi jį pagydyti tik todėl, jog pastarasis pažadėjo "dosniai atsilyginti."

Kokius gi dorovinio elgesio motyvus propaguoja religija? Visą laiką krikščionybė moralę grindė daugiausia dviem dalykais: baimės jausmu, kad rūstusis dievas nuteis pragaro kančiomis, ir išskaičiavimu, kad už dorą elgesį po mirties bus atlyginta danguje.

Baimės jausmas, nesupranta gamtos jėgų, padėjo, kaip žinoma, atsirasti plačiai religijai. Kaip tik tos jėgos buvo pirmieji žmonių sukurti dievai (pavyzdžiui, Perkūnas pas senovės lietuvius). Todėl ir Biblija piešia pasibaisėtiną, mirtį ir kančias nešančio, žiauraus ir negailestingo dievo vaizdą.

Ar gali būti žmogus geras, doras vien iš baimės?

Dievobaimingumas, kaip ir apskritai baimė, žinoma, gali tam tikru mastu apriboti slyptintį žmoguje vadinamąjį "zoologinį individualizmą," jeigu tas žmogus—žemos kultūros, bailus, menkai išsivystęs kaip asmenybė, jei jis savo veikloje vadovaujasi daugiausia biologiniais poreikiais ir instinktais. Todėl senovėje, pavyzdžiui, vergovės ir feodalizmo laikais, religija, kaip ir prievaizdo lazda, suvaidino tam tikrą dvasinės lazdos vaidmenį, padėjo išoriškai reguliuoti žmonių elgesį, drausmino juos. Tačiau šiais laikais baimė laikoma niekingu, žmogų žeminančiu jausmu, ir baime paremtas elgesys nėra garbingas. Jei nuo gyvuliško elgesio žmogų sulaiko tik gyvuliškas baimės jausmas—tokio elgesio negalima laikyti nei humanišku, nei kilniu.

Prisitaikydami prie laiko dvasios, daugelis dvasininkų jau vengia grubaus tikinčiųjų bauginimo. Pats Vatikanas davė nurodymą dvasininkams daugiau negąsdinti tikinčiųjų pragaru ir velniais. Žmogaus elgesį bažnyčia vis labiau bando gristi pozityviais motyvais—jo vidiniais įsitikinimais bei jausmais, ypač pagarba ir meile įsivaizduojamam dievui. Praėjusiais metais Lietuvoje išleistoje maldaknygėje "Visada su dievu," pavyzdžiui, nurodoma, kad nusidėjęs katalikas turi gailėtis ne tiek dėl to, kad prarado dangų ir užsitraukė pragaro bausmę, kiek dėl to, kad "įžeidė dievą."

Tačiau išpūstas, hiperbolizuotas ir mistifikuotas meilės dievui jausmas—ne ką geresnis dorovinio elgesio motyvas už pragaro kančių baimę. Paprastai tikimasi, kad dievas atsakys tuo pačiu į žmogaus meilę, kad pavyks užsitarnauti "dievo malonę" ir padidės šansai patekti į pomirtinį rojų, kad po mirties tikinčiajam bus "atlyginta šimteriopai."

Žmogaus dorovingumą lemia ne jo bailumas, bet sąmoningumas, savigarbos jausmas, žmogiškasis orumas, jautrumas, bendra dvasinė kultūra. Kaip tik toks žmogus geriausiai supranta, kad nedera daryti kitiems to, kas jam pačiam kenkia, jeigu kiti tai daro. Jis pats valingai tvardosi, jaučia savo norų realizavimo saiką, derina savo interesus su kitų žmonių interesais. Jis žmoniškai elgiasi ne todėl, kad jį kas nors nubaus ar apdovanos, o todėl, kad jis, kaip žmogus, kitaip elgtis negali. Doru galima pripažinti tik tokį elgesį, kuris žmogaus yra pasirinktas laisva valia, ir kyla iš jo vidinių poreikių bei įsitikinimų.

Marksizmas — leninizmas moko, kad žmonių moralę nulemia, visų pirma, jų socialinė padėtis—materialiniai, ekonominiai santykiai, konkrečios gyvenimo sąlygos. Žinoma, ne pačios savaime. Labai didelę įtaką žmogaus elgesiui turi auklėjimas šeimoje ir mokykloje, paveldėtos savybės, sveikatos būklė, amžius, tradicijos ir pan.

Kas liečia religinius dorovinio elgesio motyvus, tai jie visuomenėje niekada nevaidino lemiamo vaidmens. Sudievinta, bet nužmoginta moralė nereikalinga žmogui, nes sąmoningas ir kultūringas žmogus savo elgesį reguliuoja, atsižvelgdamas į visuomenės nuomonę, pagal savo sąžinę ir vidinius įsitikinimus. Jau ir tikintieji vis labiau suvokia, kad žmogiškosios moralės tikslas—ne "padoriai numirti," o normaliai gyventi, ne, "susitaikius su dievu," pakliūti pas ji "ant pečiaus" ir ten amžinai atostogauti, o tobulinti žemiškąjį gyvenimą, siekti socialinės pažangos.

Vl. Balkevičius
Vilniaus valstybinio pedagoginio instituto filosofijos katedros vyr. dėstytojas

---

Nuo praėjusių metų rudens Torontas tapo nerūkančiųjų miestu. Ten uždrausta rūkyti restoranuose, parduotuvėse, įstaigose ir kitose visuomeninėse vietose. Tai padaryta po apklausos, kurioje dalyvavo visi suaugusieji miesto gyventojai ir 72 proc. jų pasisakė prieš rūkymą, praneša laikraštis „Der Morgen" [VDR].

1978 METŲ RESPUBLIKINIŲ PREMIJŲ LAUREATAI

Kūrybinė branda, tvirtos idėjinės pozicijos

Respublikinių premijų laureatų būrį papildė nauji literatūros ir meno meistrai, Pristatyti juos plačiajai visuomenei paprašėme Literatūros ir meno premijų komiteto narį, Lietuvos TSR kultūros ministro pavaduotoją D. Trinkūną:

— Violetos Palčinskaitės vardas gerai žinomas visiems skaitytojams. Ji viena produktyviausių vaikų literatūros kūrėjų. Poetės plunksnai priklauso penkios eilėraščių knygelės mūsų mažiesiems: "Einu per miestą," "Žirnių namelis," "Braškių karalienė," "Baltosios nykštukės" ir "Kū-kū, pagalvėlė pūkų," Geriausieji šių knygelių eilėraščiai bei pasakėlės įeina į rinktinę "Namai namučiai," už kurią poetei ir paskirta šių metų Respublikinė premija.

Violetos Palčinskaitės poetinis žodis ugdo tauriausius jaunųjų skaitytojų jausmus, skiepija meilę tarybinei Tėvynei, pagarbą darbo žmogui.

Mūsų respublika didžiuojasi unikalia Kauno skulptūros ir vitražo galerija. Joje tarp daugelio monumentalių darbų reikšmingą vietą užima Algimanto Stoškaus vitražas "Gyvenimo giesmė." Jau šiame, ankstyvame dailininko kūrinyje ryškūs svarbiausi jo kūrybos principai—siekimas apdainuoti tarybinio žmogaus minties ir dvasios didybę, jo grožį ir taurumą.

Aukšto specialistų bei plačiosios visuomenės įvertinimo susilaukė šio talentingo monumentalisto darbas "Baltija," puošiantis Klaipėdos medienos medžiagų kombinatą, vitražai Maskvos administracinio pastato interjerui, Miestų statybos projektavimo instituto Kauno filialui. Reikšmingu dekoratyviniu akcentu tapo A. Stoškaus vitražas memorialiniam centrui Uljanovske. Pastarieji keturi kūriniai ir pelnė plačiai pripažintam vitražo meistrui, Lietuvos TSR liaudies dailininkui Algimantui Stoškui Respublikinę premiją.

Jau beveik metai, kai kiekvieną, pro Šiaulius važiuojantį keleivį kviečia sustoti aukštai ant Salduvės piliakalnio iškilęs monumentas. Jo papėdėje, rausvo granito plokštėse, lietuvių ir rusų kalbomis iškalti žodžiai: "Didvyriškiems Tarybinės armijos kariams, išvadavusiems Šiaulius iš hitlerinės okupacijos Didžiajame Tėvynės kare 1941-1945 m." Trijų karių skulptūrinė grupė simbolizuoja kovą, pergalę, taikos sargybą. Kovų ir pergalių temą pratęsia ir kitoje kalvos pusėje esantis reljefas su išryškinta mūšiui pakilusių karių grupe.

Monumento autorius—jaunas skulptorius Kęstutis Patamsis. Už šį paminklą jam paskirta Respublikinė premija.

Šių metų Respublikinės premijos laureatės Janinos Malinauskaitės pavardę dažnai galima pamatyti Kauno dramos teatro afišose. Jau beveik dvidešimt metų ji dirba teatre ir yra sukūrusi scenovaizdžius šešioms dešimtims spektaklių. Respublikine premija pažymėtas jos darbas, apipavidalinant geriausius pastarųjų metų Kauno dramos teatro spektaklius—J. Grušo "Barbora Radvilaitė," J. Glinskio "Grasos namai," M. Bulgakovo "Moljeras," L. Pirandelio "Šeši personažai ieško autoriaus," E. Ignatavičiaus ir J. Vaitkaus "Svajonių piligrimas," A. Žori "Karalius Ūbas" ir M. Gorkio "Paskutinieji." Visų šių spektaklių scenovaizdžiai labai išradingi, originalūs, paženklinti individualiu, kūrybingos, ieškančios dailininkės braižu.

Klaipėdos dramos teatro aktorių, Lietuvos TSR nusipelniusį artistą Vytautą Paukštę pažįsta ne tik uostamiesčio gyventojai. Jį taip pat gerai žino kino bei televizijos žiūrovai. Kaip yra pažymėjusi teatro kritika, kiekvienas naujas V. Paukštės vaidmuo—tai vis nauja subrendusio meistriškumo, talento bei įkvėpimo dovana. Plataus visuomenės atgarsio, gilios teatrologinės analizės yra susilaukę jo Mažvydas ir Mindaugas to paties pavadinimo Justino Marcinkevičiaus dramose. Režisieriaus vaidmuo V. Majakovskio "Pirtyje," Karfunkelio I. Kočergos "Laikrodininke ir vištoje," Profesoriaus ir Pasliko K. Sajos "Poliglote" ir "Absintete," Teiresijaus—Sofoklo "Karalioje Edipe," Virėjo—B. Brechto "Motušėje Kuraž." Aktoriaus talentas ir darbštumas, kuriant šiuos vaidmenis, įvertintas Respublikine premija.

Jurgis Juozapaitis—prikląuso jaunųjų kompozitorių kartai. Jo simfonija "Rex," skirta M. K. Čiurlionio 100-ioms gimimo metinėms, profesionalumo ir meistriškumo prasme laikoma vienu geriausių pastarųjų metų lietuvių simfoninės muzikos pavyzdžių. Lyrinės epinės simfonijos nuotaikos atitinka čiurlioniškąją dvasią, atskleidžia mūsų amžininkų požiūrį į didžiojo lietuvių menininko kūrybą.

Visi šių metų Respublikinėmis premijomis apdovanoti kūriniai pasižymi aukštu idėjiniu ir meniniu brandumu, pilietiškumu, jie dar kartą patvirtina, kad Tarybų Lietuvos rašytojai, dailininkai, artistai, kompozitoriai yra ištikimi socialistinio realizmo principams, užima tvirtas idėjines pozicijas.

V. Petrauskaitė

Štai, ji, buvusi Marijampolės mokytojų seminarija, dabar—Kapsuko O. Sukackienė, pedagoginė mokykla.

V. Gulmano nuotr.

Apie Amerikos lietuvių mokslininkų viešnagę Lietuvoje

Donatas Šatas vadovavo antrajai JAV lietuvių specialistų grupei, kuri birželio mėnesį lankėsi Tarybų Lietuvoje. Per dešimtį dienų svečiai pabuvojo mokslo ir mokymo įstaigose, susipažino su jų darbuotojais, keliavo po kraštą. Viešnagei baigiantis, grupės vadovas sutiko atsakyti į keletą „Gimtojo krašto" darbuotojo klausimų, pasidalyti mintimis apie išeivijos mokslo ir technikos specialistų nusiteikimą bendradarbiauti su Tarybų Lietuvos mokslo įstaigomis.

Donatas Šatas pasirašo Vilniaus inžinerinio statybos instituto Svečių knygoje. V. Kapočiaus nuotr.

— Prisimenu pernai įvykusį mūsų pokalbį, kai Vilniuje lankėtės su pirmąja JAV lietuvių — mokslo ir technikos specialistų — grupe. Tada Jūs, be kita ko, pažymėjote: „Svarbiausia, užsimezgė kontaktai. Ir tikrai aš žinau, šie kontaktai toliau plėsis..." Jūsų žodžius jau patvirtino gyvenimas...

— Taip. Antroji mūsų išvyka į Lietuvą yra pirmosios, o kartu profesinių kontaktų ieškojimo ir kontaktų su tėvų kraštu tęsinys. Žengtas, be abejo, žingsnis į priekį. Aš sakyčiau, ši išvyka buvo šiek tiek skirtinga — žymiai dalykiškesnė. Skaitėme šešias paskaitas-pranešimus Lietuvos mokslinėse įstaigose, būtent: Mokslų Akademijoje, Chemijos ir cheminės technologijos institute, trys pasikalbėjimai vyko Kauno politechnikos institute ir viena paskaita Medicinos institute. Paskaitas skaitė: daktarė N. Remeikienė Medicinos institute, o daktaras B. Jaselskis, daktaras K. Keblys ir aš kitose mokslo įstaigose. Tai ir daro šią mūsų išvyką skirtingesne ir daugiau dalykiškesne.

— Gal praplėstumėte šias mintis. Sakysim, ką Jūs manote dėl tokių išvykų tikslingumo, naudingumo?

— Naudingumas turbūt aiškus. Čia gana paprastas dalykas. Išeivija turi savyje nemažai talento. Įvairaus talento. Mes čia daugiau kalbam tik apie techninį mokslinį talentą. Būtų gaila ir nuostolis lietuvių tautai, jeigu tas talentas iš viso niekada taip ir nepasiektų Lietuvos, nieko gero neatneštų jai. Taigi mūsų noras ir toks galbūt mažas mėginimas, kad technikos mokslų žmonės galėtume padėti tam tikrose srityse.

Pas jus mokslas, be abejo, pastatytas gana aukštai. Bet čia ne aukštumo ar neaukštumo klausimas, o tai, kad galima į tuos pačius daiktus pažiūrėti iš kitos perspektyvos. Visa tai moksliniame darbe labai svarbu. Jūs siunčiate į užsienius daug savo aspirantų, daug mokslininkų, kad jie pagilintų žinias. Čia, manyčiau, panašus būdas.

— Šią išvyką buvo lengviau suorganizuoti, negu pirmąją?

— Nei lengviau, nei sunkiau. Tik trupučiuką mažiau laiko turėjome. Aš suradau keletą žmonių, kurie, atrodo, būtų važiavę su mumis, bet jau buvo įmokėję pinigus, susitarę su kitomis grupėmis.

— Jūsų tarpe daugiau bostoniečių, kaip ir Jūs?

— Ne! Ne! Yra iš įvairių vietų: Čikaga, Detroitas, Vašingtonas, Bostonas, Hartfordas, na, gal dar iš kai kur. O ir aš pats ilgą laiką esu gyvenęs Čikagoje, netoli Bostono įsikūriau prieš kokius dešimt metų.

— Gal pakalbėtumėte plačiau apie šios viešnagės programą ir kaip sekėsi ją vykdyti.

— Mūsų programa kaip paprastai buvo dvilypė: viena jos dalis — daugiau turistinė, o kita — mokslinė ar technologinė, kaip mes ją pavadintumėm.

Iš turistinės dalies, jeigu turėčiau pasakyti, kas buvo įdomiausia šiemet, tai — puikiai restauruoti Verkių rūmai, ypatingas Mokslų Akademijos svetingumas ten, lietuviškos dainos, kurias bendrai dalnavome su Akademijos žmonėmis ir to dainavimo pabaiga, kai pianinu pasikambino vienas iš mūsų būrelio — S. Cibas. Įdomi buvo popietė Verkiuose. Be abejo, buvo ypatingai įdomu aplankyti Palangą. Pasitaikė puikus oras. Turėjom progą net pasimaudyti. O Palanga iš tiesų puiki.

Be to, buvome Kaune dvi dienas, Trakuose, Rumšiškėse. Aš asmeniškai ne visur vykau, nes kai kur lankiausi anksčiau; daugiau laiko praleidau Vilniuje.

Bendras įspūdis? — klausiate. Lyginant su kitais metais, štai ką galima pastebėti: daugėja mašinų. Galbūt tai sunkiai pastebima tarp pernai ir šiemet, bet labai lengvai, kai pasižiūri kelerius metus atgal ir dabar.

— Susipažinote su Tarybų Lietuvos mokslo, mokymo įstaigomis. Kokius įspūdžius išsivežate Jūs ir grupė iš susitikimų su mūsų specialistais, mokslininkais?

— Manau, kad visi išsiveža puikius įspūdžius. Jūs, be abejo, turėjot progą pakalbėti su kitais mūsų grupės žmonėmis, kurie dalyvavo susitikimuose, skaitė pranešimus ir pan., — visų įspūdžiai puikūs. Pirmiausia tai lietuviškas svetingumas, mums parodytas dėmesys, auditorija, besidominti, apie ką mes bekalbėjome.

Kaip jau sakiau, Lietuvos mokslas yra aukštumoj. Kai kuriose srityse pas jus yra daroma labai daug, kai kuriose srityse jūs vadovaujate visos Tarybų Sąjungos tyrinėjimams. O juk Tarybų Sąjunga yra vienas tų kraštų, kur atliekami didžiuliai mokslo ir technikos darbai. Ir jeigu Lietuva gali kurioje nors srityje vadovauti, tai, be abejo, joje atliekama daug ir svarbių darbų, čia ir klausimo negali būti. Metalo padengimo, chromavimo-nikeliavimo srityje jūs esate pats stambiausias centras. Kauno politechnikos institutas atlieka didžiulius darbus vibracijos srityje, daug kur konsultuoja visos Tarybų Sąjungos pramonei. Puslaidininkiai, šilumos perdavimas. Ir čia Lietuvos mokslininkai garsėja. Galima surasti ir daugiau mokslo, technikos sričių, kur jūs esate pirmaujančiose pozicijose, sakyčiau, pasaulyje kartu su kitų kraštų mokslininkais, įskaitant ir JAV, dalyvaujate tyrinėjimuose tarptautinio masto lygiu.

— Kas jums asmeniškai labiausiai įsiminė iš šio apsilankymo Lietuvoje? Juk čia esate ketvirtą kartą.

— Ypatingai man sunkus klausimas. Be abejo, buvo proga kalbėti didesnei grupei jūsų mokslininkų ir technologų. Praplėčiau pažintis su jais, sutikau keletą tokių, su kuriais anksčiau nebuvo progos susipažinti. Teko susitikti keletą senų pažįstamų, kurių nebuvau matęs daugelį metų; toks pažinčių atnaujinimas visada yra įdomus (žinoma, kiekvienam asmeniškai). Palanga, kaip sakiau, Verkiai.

— Berods, buvot Amatų dienoj, mugėje?

— Amatų diena, mugė įdomi, bet aš tuo ypatingai nesusižavėjau. Buvo įdomu stebėt žmones, ir tiek. Kas kita — pritaikomojo meno paroda Vilniaus parodų rūmuose, kuri buvo tikrai gera. Mačiau darbų ir tų autorių, kurių ir pats turiu, pavyzdžiui, medžio drožėjų; taigi neblogus pasirinkom — ir į parodas patenka.

Pirmą kartą teko man būti jūsų Operos rūmuose. Mačiau „Karmen". Rūmai tikrai įdomūs, gražūs. Anksčiau, kiek atvažiuodavau, dažniausiai vasaros metu, sezonas būdavo pasibaigęs. Atrodo, birželis yra geresnis laikas išvykai, negu kad vėliau.

Mačiau Kauno dramos teatro spektaklį „Rožynas", kuris man patiko (estų autoriaus). Įdomus ir pastatymas.

— Na, o dabar Jūsų žodis, atsisveikinant iki kito susitikimo.

— Mes ypatingai dėkingi Mokslų Akademijai, „Tėviškės" draugijai už šefavimą, ar kaip jūs tąjį faktą vadinat, kad mus priėmė, viską aprodė, sudarė sąlygas mums pamatyti įvairesnių, įdomesnių vietų, susitikti su jūsų žmonėmis. Visiems esame labai dėkingi ir tikimės, kad šitai bus vystoma, kad kitais metais mes atvyksim gal kiek ilgesniam laikui ir pratęsim profesinį mokslinį bendradarbiavimą.

— Ačiū už pokalbį.

Kalbėjosi
JUOZAS KUCKAILIS

KANADOS ŽINIOS

Gimtinės saulutė miela

RAŠO JANINA VILKELIENĖ

[Tęsinys iš praeito num.]

Anykščiai — tai mano gimtinė. Mamytė mane pasiėmė į Kanadą 1939 dar visai jauną mergaitę, kada dar visai neturėjau supratimo apie žmogaus gyvenimą ir teises. Anykščiai—tai yra labai mielas man kraštas. Apie Anykščius poetas J. Baranauskas kalba eilėratyje "Anykščių šilelis." Ten stovi J. Biliūno paminklas, A. Vienuolio—Žukausko muziejus. Ten jis ir palaidotas. Jo kapas gražiai gėlėmis apsodintas. J. Baranausko kletelė labai gražiai užlaikoma. Šiandinis namelis dabar stiklu apgaubtas.

Netoli Anykščių yra "Puntuko" akmuo, kurį labai daug turistų aplanko.

Kiek tenka prisiminti, tai Anykščių bažnyčia ta pati. Kiti leidžia gandus, kad yra draudžiama į bažnyčią lankytis. Tai ne tiesa! Man teko užeiti. Ji buvo pilna žmonių —jaunų, senų ir mažų.

Aplankiau giminių kapines. Labai gražiai ir švariai užlaikomos.

Šventoji upė tykiai sriuvena, rodosi sako:

Žiūrėk, kaip pas mus gražu, kur mažytė begiojai. Čia nauji kultūros namai, kurių prieš 8 metus dar nebuvo.

Teko aplankyti N. Elmininkai tai tikras miestas. Prieš 8 metus dar visi gyveno atskirai savo vienkiemiuose, o dabar pasistatę savo namų, gražiai susitvarkę, baldai gražūs, visi turi televizijas; džiaugiasi dabartiniu gyvenimu.

Labai esu dekinga giminaičiams J. J. Gavenavičiams, kad galėjo tiek man laiko paaukoti ir labai daug aprodyti. O laikas bėga, kaip vanduo, ir jo labai nedaug.

Susitikimas Anykščiuose buvo labai smagus. Atsisveikinti su gimtuoju kampeliu yra be galo skaudu. Atsisveikinau su skaudančia širdim, ir grįžome į Vilnių.

Vakare reikia važiuoti pas A. A. Gudus, vilniečius. Atšventėm mano bendrakeleivio F. Spaičio 80 metų. Buvo sukviesta nemažai svečių. Gyvena gražiame apartmente su puikiai išrengtais kambariais. Dr. A. Dumčius parodė Montreale darytas skaidres. O vaišių! Gal tik truko gulbės pieno.

Mane Gudai apdovanojo labai įdomiais suviniais, už kuriuos aš juos prisimenu kas dieną. (A. Gudienė yra viešėjusi Montreale 1977 m., todėl jau buvome pažįstamos). Mūsų Feliksas gavo daug gražių linkėjimų. Jis visai nesitikėjo, kad taip gražiai atšvęs savo 80-ąją gimtadienį T. Lietuvoje. Grįžome į viešbutį visi patenkinti ir dėkingi už mūsų tokį gražų priėmimą.

Bus daugiau

MONTREAL, CANADA

Į LAISVĖS SKAITYTOJUS

"Laisvės" skaitytojai būsite pastebėję skelbiamą rudeninį laikraščio vajų, kuris prasideda rugsėjo 1 d. ir tęsis per tris mėnesius. Tikiu, kad šios kolonijos laikraščio skaitytojai į tai atkreips dėmesį ir pasistengs laiku—ne tik tai atsinaujinti savo prenumeratą, bet laikraštį auka ir ekonominiai paremti. Šiuo laiku daugiau, negu kada anksčiau, laikraščiui reikalinga parama, nes jo išleidimo išlaidos, su kiekviena diena, kaip ir viskam, kyla, o tuo tarpu skaitytojus mirtis smarkiai retina.

Nepamirškite turėti mintyje ir tą, kad mūsų vajininkų jėgos irgi žymiai sumažėjo, vienus išbraukė mirtis, kitus kamuoja nesveikata. Ateikite talkon tiems, kurie daugiausiai šiuo laiku rūpinasi laikraščio reikalais—pasistenkite patys priduoti atnaujinimus ir aukas, arba pasiųskite tiesiai laikraščiui. Nepamirškite ir tai, kad Kanados doleris turi žymiai mažesnę vertę už J. A. V. dolerį. Siunčiant tą skirtumą tenka padengti.

Tikiu, kad šis mano atsikreipimas į skaitytojus, ras atbalsį, ir visi, ilgai nedelsdami, atliksite savo pareigas.

Pranešimas

Montrealio Sūnų ir Dukterų Pašalpinė draugija po vasaros atostogų šaukia pirmą susirinkimą rugsėjo 9, 1 val. 30 min., 3447 St. Laurient St. Visi malonėkit dalyvauti, nes bus svarbių diskusijų draugijos reikalais.

Iki pasimatymo.

● GERIAUSIAS VAISTAS

Japonijoje laikoma, kad nuo visų ligų geriausias vaistas yra masažas siacu. Tai ne įprastinis kūno masažas [trynimas], o spaudymas pirštais tam tikrų kūno vietų, kuris veikia, matyt, panašiai, kaip akupunktūra, t. y. gydymas adatomis. Siacu gerbėjai teigia, kad vienas seansas atgaivina taip, kaip aštuonios valandos kieto miego.

CLEVELAND, OHIO

Clevelando Moterų Klubo susirinkimas įvyko rugpjūčio 10 d. ICA svet., 15901 St. Clair Ave. Susirinko graži grupė narių bei svečių. Klubo pirmininkė A. Paltan susirinkimą atidarė 12 val. Reportai buvo išduoti ir priimti. Klubas gyvuoja ir veikia gerai, ir jam gerai sekasi.

Iš svečių, mus aplankė jaunasis Nemura, atvykęs atostogų.

Šį kartą jų gimtadienių proga tapo pagerbti W. Karsan, Mrs. Rudis ir Mrs. Legeika. Visiems sudainavome "Happy Birthday."

Mūsų šeimininkės pateikė gerų užkandžių, bet jos nesitikėjo tiek daug dalyvių. Karsan atnešė butelį stipriosios, draugė Rudis prisidėjo $5 auka, Žemaičiai, kaip ir paprastai, atnešė gražių gėlių stalams papuošti.

Šeimininkės ir J. Eitutis atnešė dovanų ir mums patarnavo.

Pereitame Klubo susirinkime **Susnienė** aukavo $5, o aš buvau užrašęs "Saimon." Atsiprašau už klaidą.

Pietavimo metu pirmininkė paprašė garbės svečius trumpai pakalbėti. Kalbėjo Karsan, Rudis, Legeika ir jaunasis Nemura. Adelė Susnės prašė visus atsilankyti į LDS susirinkimą, kuris įvyks rugsėjo 7 d., 12 val. ir išgirsti raportą iš LDS 23-iojo seimo. Tuo tarpu mes visi pasisotinom Mrs. Mockaitis tortu, kurį ji dovanojo šio pasisvečiavimo proga.

Pirmininkė Paltan visus ir visas pakvietė į Klubo susirinkimą, kuris įvyks rugsėjo 14 d. šioje pačioje vietoje.

Reikia taipgi atsiminti, kad prasideda laikraščio "Laisvė" vajus gauti naujų skaitytojų. Prašau visus laikraštį užsiprenumeruoti ir "skatiku" kitu prisidėti prie jo išlaikymo.

J. Petraus

IŠ LIETUVOS

Tęsiama iš 1 pusl.

IKURTUVĖS BALTUPYJE

Naujajame Vilniaus mikrorajone Baltupyje rugpjūčio mėnesį atšvestos pirmosios įkurtuvės. Iki metų pabaigos čia apsigyvens dešimt tūkstančių vilniečių.

Statybininkai darbuojasi ir Šeškynėje—kitame naujame Tarybų Lietuvos sostinės mikrorajone. Viršuliškėse jie iš esmės jau baigė darbus. Žirmūnuose, Lazdynuose, Karoliniškėse ir Viršuliškėse, kurių pavadinimai tapo žinomi tik pastaraisiais dešimtmečiais, dabar gyvena apie pusantro šimto tūkstančių vilniečių.

V. BARDAUSKIENĖ-PASAULIO REKORDININKĖ

Panevėžio sporto mokyklos auklėtinė Vilma Bardauskienė, dabar gyvenanti Vilniuje, pirmoji pasaulyje nušoko toliau kaip septynis metrus. Ji tai padarė Moldavijos sostinėje Kišiniove vykusiose TSRS šuolininkių varžybose. Iki tol nei vienai pasaulio moteriai nebuvo pavykę įveikti 7 metrų ribos, o V. Bardauskienė Kišiniove nušoko šį nuotolį net tris kartus iš keturių mėginimų. Naujasis moterų šuolio į tolį pasaulio rekordas—7 metrai ir 7 centimetrai.

Tarybų Lietuvos lengvaatlečių, be V. Bardauskienės, pasaulio rekordus yra gerinę ieties metikė B. Kalėdienė ir ilgų nuotolių su kliūtimis bėgikas V. Dudinas.

DARŽAI PO STOGU

Priešmiestinis Panerių tarybinis ūkis jau daug metų aprūpina Vilnių ankstyvosiomis daržovėmis, žalumynais, gėlėmis. Augant Tarybų Lietuvos sostinei ir jos poreikiams, šį penkmetį Pagiriuose baigiamas statyti naujas šiltnamių kombinatas. Čia po stogu augs 26 hektarai daržų.

Paskutinieji šiltnamiai neseniai atiduoti naudoti Tauralaukio šiltnamių kombinate, kuris tiekia daržoves Klaipėdai ir Palangai. Dideli šiltnamiai statomi Druskininkų daržininkystės tarybiniame ūkyje.

Netoli Kauno, šalia autostrados, skubančios Vilniaus link, pradėtas statyti Neveronių šiltnamių kombinatas.

A. Petrauskas

MONTREAL, QUE., CANADA

Mirus

Juozui Petrauskui,

Giliai užjaučiame velionio žmoną Elenutę, nuoširdžią Montrealo Lietuvių Moterų klubo narę, sūnų Donaldą su šeima ir visus artimuosius.

MONTREALO LIETUVIŲ MOTERŲ KLUBAS

MONTREAL, QUE., CANADA

Mirus

Juozui Petrauskui

Liūdime netekę ilgamečio Lietuvių Literatūros Draugijos nario, kartu giliai užjaučiame velionio žmoną Elenutę, sūnų Donaldą su šeima, brolį Petrą su šeima, ir visus artimuosius. O Tau, Juozai, lai būna amžina ramybė.

MONTREALO LIET. L. DRAUGIJA

MONTREAL, CANADA

Mirus

Juozui Petrauskui

Reiškiame gilią užuojautą velionio žmonai Elenai, sūnui Donaldui su šeima, broliui Petrui su šeima, sesutei Tarybų Lietuvoje, ir visiems giminėms bei draugams—pažįstamiems.

A. E. MORKEVIČIAI
Laval, Que., Canada

"Laisvei" iš Kapsuko po viešnagės Kijeve

Mūsų grupė klausosi gido aiškinimus. V. Gulmano nuotr.

Labai seniai norėjau pamatyti Ukrainą ir jos sostinę Kijevą, turintį du milijonus gyventojų, tuo labiau, kad kaip tik šioje respublikoje pilietinio karo metu pirmą kartą išvydau dienos šviesą. Antrą vertus, Kijevas viliojo dar ir tuo, kad 1362-1654 metais įėjo į Lietuvos didžiosios kunigaikštystės sudėtį, kaip svarbus atramos punktas prieš totorius. Kijevo universitete mokėsi eilė žymių mūsų kultūros veikėjų, kaip V. Mickevičius-Krėvė, J. Mačiulis-Maironis ir kt. Jaunesnės kartos tarybinis lietuvių kompozitorius O. Balakauskas, savo muzikiniu stiliumi ryškiai išsiskiriantis iš kitų mūsų muzikantų tarpo, taip pat baigė Kijevo konservatoriją. O tokių gražių, kultūrinių ryšių tarp Lietuvos ir Ukrainos yra ir daugiau.

Pernakvoję Homelio kempinge, liepos 14 dieną apie 13 val. pasiekėm Kijevą. Miestas iš karto užimponavo savo didumu, nuostabiom apylinkėm, puikiais vaizdais į Dnieprą, apie kurį sudėta tiek dainų. Na, o jei pridėsime gražuolius lieknus topolius, saulės šviesoje žėrinčius cerkvių kupolus, naujus pastatus, gausime puikią grožio harmoniją, kurioje praeitis organiškai susipina su dabartimi.

Apsistoję universiteto bendrabutyje, apsitvarkę ir įsimetę į vidurius kiek "sprogstamos" medžiagos, išskubėjom į Kijevo Pečiorsko vienuolyną su jo garsiomis katakombomis, siekiančiomis net Dniepro dugną. Kadangi katakombose temperatūra pastovi, ko pasekoje lavonai nepūva, bet išdžiūsta, virsdami savotiškomis mumijomis, vienuoliai ėmė skelbti kad tai esąs stebuklas. Todėl čia plaukdavo minios invalidų, paliegėlių, besitikinčių pasveikti. Vienuoliams iš to buvo geras biznis. Vienuolyno centre stovėjo XVII amžiaus rusų architektūros šedevras. Pečiorsko soboras, kurį traukdamiesi fašistai dalinai išsprogdino. Šiuo metu vyksta restauracijos darbai, kadangi numatyta šį pastatą atstatyti. Išėję iš požemių pabuvojome žinomo Ukrainos liaudies meistro I. Sedreckio mikrominiatiūrų parodoje. Tikrai nesinori tikėti, kad galima pakaustyti blusą, padaryti voratinkliais susiūtą knygutę, kurioje galima viską aiškiai išskaityti; perskėlus aguonos grūdą, vienoje pusėje įmontuoti komp. I. Andriejevo portretą, kitoje—balalaiką su varžteliais, stygomis ir futliaru. Tačiau, ar tokios mikrominiatiūros turi kokią praktinę reikšmę, labai abejočiau. Jos tiktai parodo, ką gali padaryti žmogus, jei jis gabus talentingas, šiam darbui pasišventęs.

Neišdildomą įspūdį paliko T. Ševčenkos memorialinis muziejus, kuriame surinkta beveik visa medžiaga apie šio ukrainiečių didžiojo kobzariaus tragišką gyvenimą. Iki šiol mes žinojome T. Ševčenk kaip poetą, o čia pamatėme jį ir kaip žymų tos epochos dailininką. T. Ševčenką galima drąsiai sulyginti su mūsų M. K. Čiurlioniu. Poetas Ukrainoje labai gerbiamas. Jo vardu pavadinti universitetas, operos teatras, centrinis bulvaras, mokyklos, kolūkiai ir t. t.

Žinoma, dar galima papasakoti apie nepaprastas miesto kančias ir didvyrišką kovą hitlerinės okupacijos metais (sušaudyta ir dujomis nutroškinta 195,000 gyventojų), liaudies ūkio pasiekimų parodą, paminklus, kurių yra gana nemažai, bet tai reikštų vėl išsiplėtimą. Ryšium su artėjančia olimpiada, visi stadijonai iš pagrindų rekonstruojami, statomi namai sportininkams.

Kalbant apie miesto naujus kvartalus, jie labai gražiai matyti nuo skardžio ties botanikos sodu, tačiau savo esme nauji gyvenamieji namai taip pat "dėžės," nors ir turi kaž ką savito. Iš naujos architektūros norėčiau ypač išskirti koncertų salę "Ukrainą," kurioje teko matyti satyrikų Tarapunkos ir Štepselio pasirodymą. Pastato prototipas buvo Kremliaus teatras, pašalinus kai kuriuos jo trūkumus. Iškilmingas kuklumas, puiki akustika yra charakteringi šio pastato bruožai. Nors teko sėdėti 31 eilėj, bet viską galėjai puikiausiai girdėti.

Žinoma, gali kilti klausimas, ar matėme ką nors tipiško, kijevietiško? Į tai sunku atsakyti iš karto, kadangi miestas milijoninis, o laiko labai maža buvo. Gatvių užrašai, laikraščių pavadinimai, parduotuvių, viskas ukrainietiška. Tačiau gyvos ukrainiečių kalbos gatvėje mažai teko girdėti, išskyrus gidą, kai reikėdavo parodyti kalbos skambumą, ar senesnės kartos žmones. Labai daug užsienio turistų, negrų. čia besimokančių, atvykėlių iš kitų respublikų, kaip ir mes. O norint pamatyti ką nors tipiško, reikalinga pagyventi kiek ilgėliau, ne tris ar keturias dienas. Viena kas krito į akis, kad ukrainiečiai labai mėgsta jumorą. Žiūrėk, pasidaro koks tarpas tarp aiškinimų apie objektus, tuo gidas įpina kokią nors nebūtą istorijėlę.

Parduotuvės iš pirmo žvilgsnio labai turtingos, didžiuliai univermagai, o problemos—tos pačios kaip ir pas mus. Gal pramoninių prekių yra daugiau.

Nors laiko buvo maža, visą laiką buvome ant kojų, bet pamatėme gana daug. Deja, liko dar daugiau nepamatyta arba nedažiūrėta, kadangi prie geriausių norų negalėjome aprėpti, palikdami tai kitam kartui. Reikalinga paminėti ir mūsų šaunius vairuotojus, kurie tikrai puikiai vairavo savo "žirgelį," neleisdami, kad mūsų kojos per daug išvargtų. **V. Gulmanas**

Atminkit, poetai . . .

Paminklas ant knygnešės Kristinos Šilauskaitės [1864-1949] kapo Palangoje.

Nemėgstu varškės
ir gumos, kuri kramtoma,
Nemėgstu rašyt
ir kalbėt nesuprantamai.
Eiliuoju ar laišką rašau,
netgi paprastą,
Stengiuosi, kad viskas
būt aišku ir suprasta.
O sako,
kad aiškiai rašyti—herezija
Arba archaizmas
tiktai ne poezija.
Aukštai kotiruojama
dargi ir mistika
Bei žodžių ir sąvokų
ekvilibristika . . .
Žinau—vien tiktai
iš aiškumo tešlos
Poezija mūsų
nedaug teišlos.
Marga, įvairi
mūsų skonių vaivorykštė:
Rašyt ir kalbėt
kai kas mėgsta "bajoriškai",
O kitas štai liaupsina
tik prašmatnumą,
Tegul ir miglotą,
bet originalumą.
Gi trečias dar kuria
švelniausiai ir lyriškai,
Yra ir mėgėjų
rašyti satyriškai . . .
Gerbiu aš kilniuosius
kūrėjus mąstytojus,
Kantriuosius minčių
momentų statytojus . . .
Ir žanrai visi reikalingi,
ir stiliai,
Kūrėjai lai kuria,
tegul tik netyli.
Lai auga ir klesti
kūrybinis turtas,
Tiktai ne beprasmis,
tiktai ne absurdas:
Ne vien tik "elito"
lai džiaugiasi skonis.
Atminkit, poetai,
kad skaito jus žmonės.

Justas Paleckis

Tryškių kapinėse: Lazdynų Pelėdos [1867-1926] kapas. Toliau dešinėje P. Buknio kapas, kurio antkapyje įrašyta: "Pažangus Amerikos lietuvis Pranas Buknys 1888-1975"

ĮVAIRIOS ŽINIOS

DIENRAŠČIŲ PRESMENŲ KOVA TEBESITĘSIA

Sio didmiesčio trijų dienraščių—"Times," "News" ir "Post"—presmenų streikas dar vis nesibaigia. Streikieriai leidyklas energingai pikietuoja. Šioje nuotraukoje vaizduojami streikieriai pikieto linijoje prie dienraščio "New York Post."

ĮŽYMŪS SVEČIAI TAR. LIETUVOJE

Vilnius. — Siomis dienomis Lietuvoje lankėsi Tarybų Sąjungoje viešėjęs Prancūzijos Komunistų Partijos veikėjas ir laikraščio "Ter" ("Žemė") vyriausias redaktorius Andre Lažuani. Svečias susitiko ir kalbėjosi su Lietuvos veikėjais, taipgi apžiūrėjo įžymiausias Vilniaus ir Kauno vietas. Jis papasakojo, kaip Prancuzijos Komunistų Partija nenuilstančiai kovoja už darbo liaudies reikalus.

Apie tą patį laiką Lietuvoje taipgi lankėsi ir viešėjo iš tolimo Maroko Pažangos ir Socializmo Partijos delegacija. Jai vadovavo partijos sekretariato narys A. Lajošis. Svečiai buvo supažindinti su Tarybų Lietuvos pasiekimais ekonomikoje ir kultūroje.

GAISRE ŽUVO 3 ŽMONĖS

Brooklyn, N. Y. — Rugpjūčio 23 dieną antrame aukšte virš baldų krautuvės apartamente kilo gaisras, kuriame žuvo 3 žmonės, 6 buvo sužeisti. Viskas rodo, kad gaisras buvo kokio nors piktadario darbas. Bet kaltininkas dar nesuimtas.

PAŠTO DARBININKŲ STREIKO TUO TARPU IŠVENGTA

washingtonas. — Pašto darbininkų generalinis streikas turėjo prasidėti praeitą antradienį, bet neprasidėjo. Pašto Tarnyba ir darbininkų unijos nutarė pradėti naujas derybas. Unijos sutiko streiko klausimą atidėti 15 dienų. Jeigu per tą laiką nebus susitarta dėl naujo kontrakto, streikas tikrai įvyks.

SUGRĮŽO LABAI PATENKINTAS

New Yorko miesto meras Koch buvo nuvykes pas Paryžiaus miesto merą Chirac į svečius ir ten praleido šešias dienas. Sugrįžo labai patenkintas savo viešnage. Giria Paryžių už jo nepaprastą švarą. Bet apie vizito tikslą nieko nesako.

PAGALBA ŽUVUSIŲ UGNIAGESIŲ ŠEIMOMS

New Yorkas. — Jau aukomis suplaukė $105,000 rugpjūčio 2 d. gaisrą gesinant Brooklyne šešių žuvusių ugniagesių našlėms ir kūdikiams. Be to, valdiška įstaiga Law Enforcement Assistance Administration kiekvienai šeimai paskirs po $50,000.

TARPTAUTINĖ FIZIKŲ MOKYKLA VILNIUJE

Vilniaus meno darbuotojų rūmuose aštuonias dienas vyko tarptautinės lazerių taikymo atomų, molekulių ir branduolio fizikoje mokyklos užsiėmimai. Juose dalyvavo mokslininkai daugiau kaip iš dešimties pasaulio šalių.

Tarptautinės fizikų mokyklos užsiėmimai įeina į ciklą renginių, skirtų Vilniaus universiteto 400-osioms metinėms.

PASAULINIS GENETISTŲ KONGRESAS

Maskva. — Tarybų Sąjungos sostinė gali didžiuotis dar vienu joje laikomu labai dideliu pasauliniu mokslininkų sąskrydžiu. Iš visų pasaulio kampų jon suplaukė du tūkstančiai genetistų į Pasaulinį kongresą. Džiugu, kad kongrese dalyvauja ir du šimtai Jungtinių Valstijų genetistų. Kongresui bus pateikta net 1,700 paskaitų.

Aišku, kad kongrese yra gerai atstovaujami ir tarybiniai mokslininkai.

AUTOBUSŲ NAUDOJIMAS BŪK TIK PADIDINĘS SEGREGACIJĄ

Los Angeles, Cal. — Rand agentūra skelbia, kad jinai pravedus platų tyrinėjimą ir suradusi, kad teismų įsakymai kovoje su rasine segregacija viešosiose mokyklose panaudoti autobusus vaikams pristatyti į mokyklas, paskatinę baltuosius gyventojus kraustytis iš miestų ir padidinę segregaciją. Kas kita ten, kur autobusai savanoriškai naudojami. Ten kova su segregacija esanti daug efektyvesnė.

Reikia pridėti, kad kiti tyrinėjimai duoda kaip tik priešingus rezultatus, būtent, kad ir teismų įsakyti autobusų vartojimai padeda kovai su segregacija.

Naujos knygos

IŠLEIDO "MOKSLO" LEIDYKLA

LIETUVIŠKOJI TARYBINĖ ENCIKLOPEDIJA, III T. [640 PSL.]

A. Daniliauskas. LIETUVOS MIESTO GYVENTOJŲ MATERIALINĖ KULTŪRA XX a. (112 psl.). Iliustruotoje monografijoje išryškinami urbanizacijos poveikio skirtumai kapitalizmo ir socializmo sąlygomis, plačiai parodoma, kaip gyvena ir ilsisi Tarybų Lietuvos miestų gyventojai. Knyga skiriama istorikams, etnografams, kultūros istorijos tyrinėtojams.

T. Zubavičius. ŽUVINTAS IR JO GYVENTOJAI. (176 psl.).

Autorius, gamtininkas praktikas, daugelį metų dirbantis Žuvinto draustinyje, populiariai pateikia gausios medžiagos apie Žuvinto rezervatą ir jo gyventojus. Čia rasime ir autoriaus stebėjimo duomenų, ir gamtos bei paukščių gyvenimo aprašymų. Leidinys gausiai iliustruotas. **D. Čičalienė**

Turėjome laimę jų pasiklausyti

Ilgai nepamiršime praeito sekmadienio Maspetho Lietuvių Piliečių Klubo salėje įvykusio koncerto, kuriame savo balsais ir melodijomis dalyvius porą valandų žavėjo ir linksmino žymieji Lietuvos dainininkai Jonas Girijotas ir Edmundas Kuodis ir muzikė Juratė Kuodienė. Tokia proga ne dažnai šiais laikais pasitaiko.

Šio nepaprasto koncerto eigą aprašys mūsų korespondentas sekame "Laisvės" numeryje. Čia tik norime pabrėžti, kad šitie labai aukšto talento menininkai iš mūsų gimtojo krašto koncerto dalyviuose paliko labai gilų ir malonų įspūdį.

ĮTEIKĖ "LAISVEI", PARAMOS

F. F. Undžiai iš Brooklyn, N. Y., atvyko pasiklausyti gražaus koncerto, kurį davė iš Tarybų Lietuvos dainininkai Edmontas Kuodis ir Jonas Girijotas, akompanuojant Jūratei Kuodienei.

Undžiai buvo sužavėti tuo koncertu ir iteikė $60 paramos "Laisvei". Labai didelis ačiū. **Nellie**

ŠUNŲ SAVININKAMS NEPATINKA

New Yorkas. — Šio didmiesčio šunų savininkams labai nepatinka patvarkymas, kad jie šunų išmatas turi surinkti patys. Neišpilde patvarkymo ir išmatas palikę gatvėje gali būti nubausti nuo $25 iki $100.

Patvarkymas pradėjo veikti rugpjūčio 1 dieną. Gyvuliams globoti draugija sako, kad daugybė savininkų nori šunų nusikratyti. Šunų skaičius mieste smarkiai mažėja.

Patvarkymas labai reikalingas mieste švarai palaikyti. Jis turėjo būti seniai išleistas ir vykdomas.

Sustreikavo ir gildijos nariai

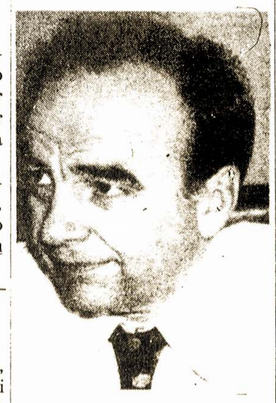

Rupert Murdock

New Yorkas. — Prieš kelias dienas paskelbė streiką ir Laikraščių Gildijos nariai prieš "New York Post." Jie yra reporteriai ir bendradarbiai. Dienraščio leidėjas milijonierius Robert Murdock atsisakė derėtis su Gildija dėl naujo kontrakto.

"Daily World" piknikas

Sekmadienį, rugsėjo 10 dieną, rengiamas pažangiečių dienraščio "Daily World" piknikas plačiai žinomoje vietoje Arrow Park, Monroe, N. J. Meninę programą pateiks garsusis dainininkas Peter Seeger ir jo vadovaujama menininkų grupė.

Iš New Yorko bus kelionė į abi puses ir įėjimas į parką $7 asmeniui, vien įėjimas tik $3.50.

Apie tai, kaip ir kur busus gauti, telefonuokite: 924-0550.

Partijos vadas renka parašus

Tai Amerikos Komunistų Partijos generalinis sekretorius Gus Hall [iš kairės pirmas] išėjęs į gatvę New Yorke, ragina praeivį pasirašyti peticiją už partijos kandidatus būsimiems valstijos viršininkų rinkimams. Reikia surinkti apie 40,000 parašų [deje, tiek, negu įstatymai reikalauja], kad valstijos sekretorius nedrįstų sakyti: neužtenkamai turite kvalifikuotų parašų ir todėl jūsų kandidatai nebus ant baloto.

Parašai turi būti priduoti prieš rugsėjo 12 dieną. Laiko nebedaug. Partijos vadovybė susirūpinusi. Gus Hall duoda pavyzdį kitiems partijos veikėjams.

Dear Editor,

I am sending a photo of Vytautas Kazakevicius in a different role than what everyone usually expects. Here he is operating my tractor up at my farm in the Catskills mountain.

This past weekend Vytautas, myself and my mother went up to the mountains for several days of rest and relaxation.

I think your readers would enjoy seeing a writer-journalist turn farmer.

Very truly yours,

Arthur R. Petrick

Walter Kershulis

Tarp lietuvių

Džiugu pranešti, kad mūsų draugas Kazimieras Milenkevičius, išbuvęs Lutheran Medical Center net 49 dienas ir pergyvenęs dvi sunkias operacijas, sugrįžo namo ir palaipsniui sveiksta. Jis dabar randasi pas savo dukrą Aldoną Imilkowski. Ateinantį gruodį draugas Milenkevičius jau švęs savo 90-ąjį gimtadienį.

Taip pat buvo labai linksma praeitą sekmadienį Maspethe koncerte sutikti laisvietį veikėją, "Laisvės" Direktorių Tarybos narį Jurgį Waresoną. Jis irgi, kaip žinia, buvo ant abiejų akių operuotas. Jurgis džiaugiasi, kad operacija pavyko ir regėjimas taisosi.

Nuoširdžiausiai linkime abiems draugams trumpiausiu laiku pilnai susveikti.

Prenumeratų kalendorius

RUGSĖJO 24 D.

"Laisvės" Bendrovės direktoriai ruošia New Yorko apylinkės atidarymo "Laisvės" vajaus. Bus duodami pietūs. Pradžia 1 val.

SPALIO 1 D.

Pietūs darbininkiškai spaudai pagelbėti. Rengia L.L.D. 28 kuopa. Svetainėje 48 Green Street, Waterbury, Conn. Pietūs bus 1:00 val. dieną. Kviečiame visus atsilankyti.

New Yorkas. — Manhattane 42nd gatvėje tarp 2nd ir 3rd Avenues greitai iškils naujas 38 aukštų viešbutis. Jo pastatymas kainuos apie $50 milijonų. Viešbutis turės 779 kambarius.

Filmų popietė su užkandžiais

Rugsėjo 10 d., sekmadienį, 2 val. popiet, Laisvės salėje, 102-01 Liberty Ave., Ozone Park, N. Y. Auka $2.50.

Programoje: Vilniaus universitetas, kuris naujai atgyja, besiruošdamas savo 400 metų sukakties minėjimui ateinančiais metais. Taip pat—daug kitų lietuviškų naujienų. Filmus rodys

SALOMĖJA NARKĖLIŪNAITĖ

Popietę rengia ir visus kviečia LDS 1 ir 13 kp.

BRIEFS

One doctor said that you can't have arthritis if you eat raw food. You can only get arthritis if you eat foods that are mainly cooked. And also milk products are not good. He says whether we believe it or not, a large part of our diet consists of milk and milk products and they are all pasteurized and pasteurized milk is one of the chief contributors to arthritis. So if you would like to put it to the test and relieve your arthritis suffering, just try a raw food diet for 30 days.

* * *

Justas Paleckis, Lithuanian writer, journalist, poet, diplomat, has done a lot traveling and is still at it. There has been in Laisve many interesting articles by him and specially interesting I found his writings about Finland, where he was recently.

* * *

A large group antinuclear demonstrators rallied earlier this month at the Electric Boat plant in North Kingstown, R. I., and planted a Japanese cherry tree as a symbol of peace and disarmament. They carried signs and banners reading "No Nukes" and "Thou Shalt Not Kill."

The Electric Boat plant builds nuclear-powered Trident submarines.

* * *

In a new tactic against prostitution in midtown New York, the Police Department has assigned some plain-clothes police women to patrol the streets on the lookout for "Johns," or men who patronize prostitutes.

* * *

Promising new treatments may soon help ease the misery for the 14 million Americans who suffer from seasonal hay fever. Researchers at allergy centers across the country are working on a steroid hormone spray to reduce nasal swelling from hay fever, and improved allergy shots that will provide safer, more effective protection against the irritations.

* * *

America's first women astronauts have started on their training program that will send them into space in the 1980's . . . and they're enjoying every minute. So it is said in the newspaper.

* * *

The number of married women in the American labor force rose by more than 800,000 in the one-year period ending March 1977, according to the publication Finance Facts. More than one-third has children less than 6 years old.

* * *

The Women's International Democratic Federation has planned many activities for International Year of the Child (IYC) proclaimed by the United Nations for 1979. They state in their journal "Women of the Whole World," that "Bread, health, knowledge, happiness—the right to a happy life in peace and social security, free from aggression, distress and ignorance—for all children—these have been and are the aims of the Women's International Democratic Federation, in particular with regard to the IYC proclaimed by the United Nations."

There is an excellent article by John Grun, director of IYC Secretariat, titled The Spirit of IYC, which was also in June issue of Tiesa, official organ of The Association of Lithuanian Workers. **Ilse**

Smiling Finnish face is typical of the friendliness you'll find in Scandinavia.

MONMOUTH JUNCTION, N. J.

Mirus

Karoliui Stasiukaičiui

1978 m. rugpjūčio 23 d.

Reiškiame gilią užuojautą mūsų tėveliui Jurgiui, jo liūdnoje valandoje, kadangi negailestingoji mirtis iš gyvųjų tarpo išplėšė jo mylimą brolį Karolį ir mūsų brangų dėdę.

PRANAS BRAZINSKAS ir **šeima**
Amityville, N. Y.

MONMOUTH JUNCTION, N. J.

Mirus

Karoliui Stasiukaičiui

1978 m. rugpjūčio 23 d.

Reiškiame gilią užuojautą jo dukrai Paulinai, sūnums Viljamui ir Albertui, broliui Jurgiui, anūkams ir kitiems jo giminėms ir artimiesiems Amerikoje ir Lietuvoje.

W. A. Malin	E. Jeskevičiutė
A. Čepulienė	A. Young
P. ir N. Ventai	A. ir W. Juskovic
A. Yakštis	C. Bender
J. Siurba	I. ir A. Bimba

Brooklyn, N. Y.

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIUS

Joseph J. Garszva

Undertaker and Embalmer

HAVEN HILL FUNERAL HOME, INC.

104-38 Jamaica Ave., Richmond Hill, N. Y. 11418
Telefonas: 846-1970